

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΕ

ΘΕΜΑ

**ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΗ:
ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΘΥΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΤΟΥ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
(ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ 2007104)**

**ΚΟΙΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
(ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ 2007047)**

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΠΑΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Γενικές Αρχές για τον Έλεγχο	6
Εισαγωγή	6
1.1 Πρόλογος	6
1.2 Ορισμός και σκοπός του Ελέγχου.....	7
1.3. Γενικές αρχές που διέπουν τους ελέγχους.....	7
1.4 Συνοπτική Ιστορική Επισκόπηση της Ελεγκτικής.....	8
1.5 Η ίδρυση και η εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Διαδικασία και τρόπος ελέγχου	13
2.1 Στάδια Ελέγχου	13
2.1.1 Στάδιο Σχεδιασμού του ελέγχου	13
2.1.2 Στάδιο Διενέργειας του ελέγχου	14
2.1.3 Στάδιο σύνταξης έκθεσης ελέγχου	15
2.2 Είδη ελέγχου	17
2.2.1 Ανάλογα με την έκτασή τους.....	17
2.2.2 Ανάλογα με τον σκοπό τους	18
2.2.3 Ανάλογα με την διάρκειά τους	18
2.2.4 Ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο	19
2.3 Διακρίσεις των λογιστικών-διαχειριστικών ελέγχων	28
2.4 Το αντικείμενο του ελέγχου	29
2.4.1 Βασικοί σκοποί ελέγχου	29
2.5 Το υποκείμενο του ελέγχου	30
2.6 Η τεχνική του ελέγχου	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Ευθύνες δικαιοδοσίας του Ορκωτού Ελεγκτή	31
3.1 Ποιά είναι τα καθήκοντα και οι ευθύνες των ελεγκτών	31
3.1.1 Πώς γίνεται ο Έλεγχος ισολογισμών και αποτελεσμάτων χρήσης καθώς και η έκθεση στην Γ.Σ;.....	31
3.1.2 Τι πρέπει να αναφέρεται στην έκθεση των Ελεγκτών.....	32

3.2 Η ηθική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή.....	32
3.2.1 Η νομική ευθύνη.....	33
3.2.2 Ευθύνη προς την ελεγχόμενη μονάδα	34
3.2.3 Ευθύνη προς τρίτους.....	35
3.3 Γενικό σχέδιο εργασίας του εξωτερικού ελεγκτή	37
3.3.1 Γενική γνωριμία με την ελεγχόμενη επιχείρηση.....	37
3.3.2 Γενικό σχέδιο εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης.....	38
3.3.3 Διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου	39
3.3.4 Η ολοκλήρωση των εργασιών του ελεγκτή.....	40
3.3.5 Έκδοση γνώμης.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η σύγχρονη λειτουργία του θεσμού των Ορκωτών Ελεγκτών.....	46
4.1 Πλεονεκτήματα που απορρέουν από την χρησιμοποίηση ορκωτών ελεγκτών	46
4.2 Επαγγελματική εξέλιξη μέσα σε μία επιχείρηση ορκωτών λογιστών.....	47
4.3 Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση	48
4.4 Εποχιακές διακυμάνσεις στην εργασία του ορκωτού λογιστή	48
4.5 Σχέσεις με τους πελάτες	49
4.6 Η στάση του ορκωτού λογιστή απέναντι στην απειλή των δικαστικών εμπλοκών	50
4.7 Ο ορκωτός λογιστής ως πραγματογνώμονας.....	52
4.8 Είδη δικαστικών υποθέσεων στις οποίες μπορεί να παραστεί ως μάρτυρας ο ορκωτός ελεγκτής.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις	54
5.1 Το πρόβλημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων στο έργο των ελεγκτών	54
5.2 Κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων.....	55
5.2.1 Κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς.....	56
5.2.2 Κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης	59

5.2.3 Γνωστότερα κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης	60
5.2.4 Κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων	61
5.2.5 Κίνητρα τα οποία απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα.....	63
5.3 Λογιστικά Τεχνάσματα που επηρεάζουν το έργο του ελέγχου.....	65
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Γενικές Αρχές για τον Έλεγχο

Εισαγωγή

1.1 Πρόλογος

Στις μέρες μας η σημασία του έργου του ελέγχου αυξάνεται συνεχώς με ταχύτατους ρυθμούς. Ζούμε μέσα σε ένα πολύπλοκο και ραγδαίως εξελισσόμενο οικονομικό περιβάλλον όπου η αυθαιρεσία, οι καταχρήσεις και οι οικονομικές ατασθαλίες κυριαρχούν. Αυτό σημαίνει πως ο έλεγχος των μεγάλων οικονομικών μονάδων στις οποίες συγκεντρώνεται αξιόλογος πλούτος, καθίσταται επιτακτικός. Παράλληλα, η ανάγκη για να διασαφηνιστούν πλήρως οι δραστηριότητες της επιχείρησης και να εξασφαλιστεί η διαφάνεια της χρήσης των εκάστοτε χρησιμοποιούμενων οικονομικών πόρων, επιβάλλει τον έλεγχο από τους Ορκωτούς Ελεγκτές οι οποίοι λειτουργούν σύμφωνα με ελεγκτικά πρότυπα και αρχές. Η ανάγκη αυτή λοιπόν, καθιστά το επάγγελμα του Ορκωτού Ελεγκτή ένα από τα σημαντικότερα επαγγέλματα στη σύγχρονη κοινωνία με κυρίαρχο ρόλο στην οικονομική εξέλιξη κάθε χώρας.

1.2 Ορισμός και σκοπός του Ελέγχου

Έλεγχος είναι η έρευνα των χρηματοοικονομικών καταστάσεων μιας επιχείρησης που γίνεται από γραφείο ανεξάρτητων επαγγελματιών λογιστών. Έλεγχος είναι η διερεύνηση των λογιστικών βιβλίων και των άλλων αποδεικτικών εγγράφων στα οποία βασίζονται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Με την μελέτη και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης καθώς και με τη επισκόπηση των εγγράφων, την εξακρίβωση υπάρξεως των περιουσιακών στοιχείων και με διάφορες άλλες ελεγκτικές διαδικασίες, οι ελεγκτές συγκεντρώνουν τα αποδεικτικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για να προσδιορίσουν εάν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις δίνουν ειλικρινή και πλήρη εικόνα της χρηματοοικονομικής θέσης της εταιρίας και των δραστηριοτήτων της κατά την περίοδο την οποία αφορούσε ο έλεγχος.

1.3. Γενικές αρχές που διέπουν τους ελέγχους

Οι διαδικασίες που ακολουθούνται στη διενέργεια ενός ελέγχου, έχουν ως βάση ελεγκτικά πρότυπα. Το ελεγκτικό κλιμάκιο που διενεργεί τον έλεγχο θα πρέπει να ακολουθεί τα πρότυπα αυτά, και να τα προσαρμόζει στις ανάγκες του συγκεκριμένου ελέγχου τον οποίο διεξάγει και να λαμβάνει υπόψη του:

- Τον εσωτερικό κανονισμό του ελεγκτικού Σώματος, με εντολή του οποίου εκτελείται ο έλεγχος. Οι εσωτερικοί κανονισμοί των ελεγκτικών σωμάτων έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, γιατί καθορίζουν τον

τρόπο διενέργειας του ελέγχου και τον τρόπο σύνταξης των εκθέσεων αποτελεσμάτων.

- Την τήρηση των διαδικασιών διενέργειας ελέγχου. Αν και υπάρχουν γενικές κατευθύνσεις, μέχρι και σήμερα δεν υπάρχει τυποποιημένη διαδικασία διενέργειας ελέγχων και το κάθε ελεγκτικό σώμα εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, διενεργεί τους ελέγχους ακολουθώντας τις διαδικασίες που αυτό έχει επιλέξει.

- Τις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του συγκεκριμένου ελέγχου δεδομένου ότι σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. οικονομικός – διαχειριστικός έλεγχος) οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται κατά τη διάρκεια του ελέγχου μπορεί να είναι παραπλανητικές ή να έχουν παραποιηθεί.

Σε κάθε περίπτωση, ο έλεγχος θα πρέπει να διενεργείται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προστατεύεται και να ενισχύεται η ανεξαρτησία, η ακεραιότητα, η αντικειμενικότητα και το επαγγελματικό κύρος του Ελεγκτικού Σώματος από το οποίο προέρχεται το ελεγκτικό κλιμάκιο που διενεργεί τον έλεγχο και να εξασφαλίζεται η προστασία του απορρήτου των πληροφοριών που έρχονται σε γνώση των μελών του ελεγκτικού κλιμακίου.

1.4 Συνοπτική Ιστορική Επισκόπηση της Ελεγκτικής

Τα πρώτα ίχνη για την ύπαρξη λογιστών και ελεγκτών βρίσκονται στους αρχαίους χρόνους.

Ειδικότερα:

Στην Βαβυλώνα 3000 πΧ

Στους Νινευίτες υπήρχαν εμπορικοί νόμοι που καθόριζαν τον τρόπο διενεργείας των συναλλαγών. Ο γραμματέας που σημείωνε πάνω σε μεγάλες πλάκες τις συναλλαγές και τις νομιμοποιούσε με την υπογραφή του ήταν ο Πραγματογνώμων-Λογιστής της εποχής εκείνης.

Στην Αρχαία Αίγυπτο

Οι Φαραώ είχαν ορίσει τους «Επιστάτες» για τον έλεγχο της παραγωγής των σιτηρών με σκοπό να προσδιοριστεί η φορολογητέα ύλη.

Στην Αρχαία Αθήνα

Στην Αρχαία Αθήνα πριν από το 300 πΧ είχαν ιδρυθεί:

- Το Σώμα ή Συνέδριο Λογιστών που είχαν σαν αντικείμενο τον έλεγχο των δημόσιων ταμείων και οδηγούσαν στη δικαιοσύνη όσους παρανομούσαν.
- Το Σώμα Ελεγκτών (αναθεωρητών) ήταν το σώμα το οποίο μαζί με τους λογιστές είχε αναλάβει τα οικονομικά και τα διαχειριστικά των αρχόντων που αποχωρούσαν από το αξίωμα που τους είχε ανατεθεί από την πολιτεία.

Στην Αρχαία Ρώμη

Στην Αρχαία Ρώμη ο έλεγχος των οικονομικών του κράτους είχε ανατεθεί στους Υπατους ή Κήνσορες ή Ταμίες οι οποίοι εξέταζαν τους λογαριασμούς των επαρχιών και είχαν την εποπτεία του δημόσιου θησαυρού.

Στην Αναγέννηση (13ος αιώνας)

Κατά τον Μεσαίωνα δεν υπάρχουν σημαντικά στοιχεία γύρω από την ελεγκτική. Στα τέλη του Μεσαίωνα όπου αρχίζει η Αναγέννηση, η

ελεγκτική περνά σε άλλη διάσταση. Έχουμε ίχνη σοβαρού ελέγχου. Συγκεκριμένα στην Ιταλία κατά τις αρχές του 16ου αιώνα η πόλη της Πίζας είχε πλέον τον επίσημο ελεγκτή της.

Ο όρος ελεγκτής (Auditor) εμφανίζεται για πρώτη φορά στην Αυλή του Εδουάρδου του 4ου το 1285. Όλοι οι υπηρέτες του βασιλιά, ταμίες, εισπράκτορες, διοικητές ήταν υποχρεωμένοι να τηρούν κανονικούς λογαριασμούς. Μάλιστα όσοι από αυτούς γίνονταν καταχραστές οδηγούνταν στην πιο κοντινή φυλακή του βασιλείου.

Η πρώτη Ένωση Επαγγελματικών Ελεγκτών δημιουργήθηκε το 1581 στη Βενετία με τον τίτλο <Collegio dei Raxonati>. Ήταν κρατικός θεσμός που απέκτησε γρήγορα μεγάλη επιρροή και ρύθμισε με πολύ αυστηρό τρόπο τις δραστηριότητες των μελών της.

Στη Γαλλία

Στη Γαλλία ιδρύθηκε στα τέλη του 17ου αιώνα το «Ελεγκτικό Συνέδριο Παρισιού» για τον έλεγχο των εθνικών λογαριασμών.

Η πρώτη Ένωση Επαγγελματιών Ελεγκτών ιδρύθηκε το 1581 στη Βενετία με τίτλο «Collegio dei Raxonati» η οποία ήταν κρατικός θεσμός με μεγάλη επιρροή.

Στην Αγγλία

Στην Αγγλία στις αρχές του 19ου αιώνα εισάγεται ο θεσμός των ορκωτών λογιστών (Chartered Accountants) ο οποίος υποστηρίζεται από την Αγγλική νομοθεσία.

1.5 Η ίδρυση και η εξέλιξη του ελεγκτικού επαγγέλματος στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα μέχρι το έτος 1955 δεν γινόταν κανένας ουσιαστικός έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και των λοιπών οικονομικών μονάδων.

Ο προβλεπόμενος έλεγχος επί των οικονομικών καταστάσεων ανωνύμων εταιριών είχε γίνει «τυπικός και σκιώδης» γιατί οι ελεγκτές υποδεικνύονταν, διορίζονταν και αμείβονταν απ' τη διοίκηση της εταιρίας.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού το ΣΟΛ (Σώμα Ορκωτών Λογιστών) είχαν αρχικά επιμεληθεί Άγγλοι ορκωτοί λογιστές.

Τα βασικά διοικητικά όργανα του ΣΟΛ ήταν το Εποπτικό Συμβούλιο και η Διοικούσα Επιτροπή.

Το Εποπτικό Συμβούλιο ήταν αρμόδιο:

1. Για τη γενική εποπτεία του ελεγκτικού επαγγέλματος
2. Για τη διαχείριση των οικονομικών του ΣΟΛ
3. Για την πρόσληψη νέων μελών με γραπτές και προφορικές εξετάσεις καθώς και για την μετέπειτα προαγωγή τους
4. Για την άσκηση της πειθαρχικής εξουσίας

Το Εποπτικό Συμβούλιο δεν είχε καμία ανάμειξη στο ελεγκτικό έργο των Ορκωτών Λογιστών.

Κύριο έργο της Διοικούσας Επιτροπής, η οποία απαρτιζόταν από 4 μέλη και τον Πρόεδρό της, ήταν η διοικητική μέριμνα του ΣΟΛ καθώς και η τεχνική υποστήριξη του ελεγκτικού έργου.

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι ο ορκωτός λογιστής δεν είχε καμία ανάμειξη στο θέμα καθορισμού της αμοιβής του ελέγχου.

Με την οργανωτική δομή αυτή του ΣΟΛ εξασφαλιζόταν η απόλυτη ανεξαρτησία των Ορκωτών Λογιστών έναντι των ελεγχόμενων η οποία

αποτελεί θεμελιώδη αρχή που πρέπει να διέπει τον έλεγχο των οικονομικών μονάδων ώστε να μπορεί να αναγορευτεί ως θεσμός της κάθε κοινωνίας.

Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί η ουσιαστική συμβολή των μελών του Σώματος Ορκωτών Λογιστών στη κατάρτιση του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου και των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων των Ασφαλιστικών επιχειρήσεων και των Τραπεζών. Τα οποία αποτέλεσαν σημαντικό βαθμό στην εξέλιξη της Λογιστικής Επιστήμης στη χώρα μας και βασίστηκαν σχεδόν στο σύνολό τους στις σύγχρονες γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές και στα ισχύοντα τότε Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Στην συνέχεια καταργήθηκε το ΣΟΛ και ιδρύθηκε το ΣΩΜΑ ΟΡΚΩΤΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΩΝ (ΣΟΕΛ) και παράλληλα άλλαξε η οργανωτική δομή και η λειτουργία του ελεγκτικού επαγγέλματος. Το ελεγκτικό έργο εκτελείται από Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές μέλη του ΣΟΕΛ που δραστηριοποιούνται μέσω ελεγκτικών εταιριών. Η εκλογή των ελεγκτών ή ελεγκτικών εταιριών γίνεται ελεύθερα από τα αρμόδια όργανα των ελεγχόμενων οικονομικών μονάδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Διαδικασία και τρόπος ελέγχου

2.1 Στάδια Ελέγχου

Ανεξάρτητα από τους στόχους ή το αντικείμενο ελέγχου, ένας **Τακτικός έλεγχος**, αλλά και κάθε έλεγχος, περιλαμβάνει συνήθως τα παρακάτω στάδια:

- σχεδιασμό του ελέγχου,
- διενέργεια του ελέγχου και
- κατάρτιση έκθεσης ελέγχου.

2.1.1 Στάδιο Σχεδιασμού του ελέγχου

Στο στάδιο του σχεδιασμού:

- μελετάται η δραστηριότητα και το νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της υπηρεσίας που θα ελεγχθεί,
- ορίζεται το εύρος και οι στόχοι του ελέγχου,
- καθορίζονται οι οργανωτικές μονάδες της ελεγχόμενης υπηρεσίας που εμπλέκονται στον έλεγχο

- συγκροτείται το ελεγκτικό κλιμάκιο που θα διενεργήσει τον έλεγχο
- καθορίζονται οι στόχοι του ελέγχου
- αναλύονται οι παράγοντες που ενδεχομένως επηρεάζουν τον έλεγχο
- περιγράφεται η μέθοδος ελέγχου που θα ακολουθηθεί,
- καθορίζονται οι μέθοδοι συλλογής αποδεικτικών στοιχείων
- συντάσσονται, εφόσον δεν υπάρχουν, τα ερωτηματολόγια ελέγχου
- καταρτίζεται το χρονοδιάγραμμα και η ημερομηνία ελέγχου.

Ο σχεδιασμός αποτελεί βασική ενέργεια, πραγματοποιείται κατά το αρχικό στάδιο και αποτυπώνεται λεπτομερώς στο πλάνο εργασίας. Κατά το σχεδιασμό του ελέγχου εφαρμόζονται αναλυτικές διαδικασίες και εξετάζονται όλα τα διαθέσιμα στοιχεία, προκειμένου να εντοπιστούν οι τομείς που χρειάζονται επιπλέον εξέταση. Στόχος είναι να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος κατά τον πλέον αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο.

2.1.2 Στάδιο Διενέργειας του ελέγχου

Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει:

- επιτόπου επίσκεψη /αυτοψία του ελεγκτικού κλιμακίου στην έδρα του ελεγχόμενου Φορέα ή Υπηρεσίας,
- συγκέντρωση των αποδεικτικών στοιχείων του ελέγχου (που προβλέφθηκαν κατά τον προγραμματισμό),
- συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ελέγχου κατά περίπτωση,
- συμπλήρωση των φύλλων ελέγχου κατά περίπτωση,
- εξαγωγή αρχικών συμπερασμάτων (σε αντιστοιχία με τις διαδικασίες που ελέγχθηκαν και τους στόχους του ελέγχου),
- κατάρτιση έκθεσης Αρχικών Διαπιστώσεων ελέγχου,
- υποβολή της έκθεσης Αρχικών Διαπιστώσεων ελέγχου στην ελεγχόμενη υπηρεσία για σχολιασμό και διατύπωση απόψεων.

2.1.3 Στάδιο σύνταξης έκθεσης ελέγχου

Μετά την ολοκλήρωση του ελέγχου, ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής εκφράζει τη γνώμη του στη χορηγούμενη έκθεση ελέγχου. Η έκθεση ελέγχου απευθύνεται προς τους εντολείς του ελέγχου καθώς και άλλων ενδιαφερομένων για τις οικονομικές καταστάσεις.

Η έκθεση αυτή περιλαμβάνει (6) παραγράφους.

Στην πρώτη παράγραφο γίνεται εξατομίκευση των ελεγμένων οικονομικών καταστάσεων.

Στην δεύτερη παράγραφο γίνεται αναφορά για την ευθύνη της Διοίκησης.

Στην τρίτη παράγραφο γίνεται αναφορά για την ευθύνη του Ορκωτού Ελεγκτή.

Στην τέταρτη παράγραφο περιλαμβάνονται τυχόν ουσιώδες παρατηρήσεις.

Στην Πέμπτη παράγραφο περιλαμβάνεται το πόρισμα του ορκωτού ελεγκτή.

Στην έκτη παράγραφο περιλαμβάνονται θέματα έμφασης. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής θεωρεί αναγκαίο να επιστήσει την προσοχή των τρίτων σε κάποια σημαντική πληροφορία που πρέπει να περιλάβει σε ιδιαίτερη παράγραφο έμφασης, σχετική σημείωση η οποία δεν πρέπει να δημιουργεί στον αναγνώστη την εντύπωση παρατήρησης.

Γνώμη ελεγκτή-Είδη αυτής

Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να διατυπώσει το πόρισμα του στην αντίστοιχη έκθεση που θα χορηγήσει (έκθεση ελέγχου ή έκθεση επισκόπησης).

Στο συμπέρασμα ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων οφείλει να εκφράσει με σαφήνεια την επαγγελματική του γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματα της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας, σε μία ορισμένη ημερομηνία.

Στο συμπέρασμα επισκόπησης οφείλει να διατυπώσει το συμπέρασμά του ότι, με βάση την διενεργηθείσα επισκόπηση, δεν έχει περιέλθει στην αντίληψή του το οτιδήποτε. Υπάρχουν τέσσερα (4) είδη Εκθέσεων Ελέγχου:

A. Σύμφωνη γνώμη

Εάν από τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων δεν έχει προκύψει καμία παρατήρηση που να επηρεάζει ουσιωδώς τις οικονομικές καταστάσεις ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να εκφράσει την γνώμη του χωρίς καμία εξαίρεση (σύμφωνη γνώμη).

B. Με εξαίρεση

Εάν στην έκθεση ελέγχου έχουν περιληφθεί παρατηρήσεις οι οποίες:

- Δεν είναι τόσο ουσιώδεις και διάχυτες ώστε να απαιτείται η έκφραση αρνητικής γνώμης
- Επηρεάζουν την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων αλλά όχι σε βαθμό που να έχουν καταστεί ελλιπείς ή παραπλανητικές. Τότε ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να εκφράσει την γνώμη του με εξαίρεση ως προς τις παρατηρήσεις αυτές.

Γ. Αρνητική γνώμη

Εάν στην έκθεση ελέγχου έχουν περιληφθεί παρατηρήσεις οι οποίες:

- Είναι τόσο ουσιώδεις και διάχυτες ώστε να είναι αδύνατη η έκφραση γνώμης με εξαίρεση.
- Επηρεάζουν την εικόνα των οικονομικών καταστάσεων τόσο σημαντικά ή εκτεταμένα που έχουν καταστεί οι καταστάσεις αυτές ελλιπείς ή παραπλανητικές, τότε ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να εκφράσει αρνητική γνώμη.

Δ. Άρνηση γνώμης

Εάν στην έκθεση ελέγχου έχουν περιληφθεί παρατηρήσεις οι οποίες:

- Είναι τόσο ουσιώδεις και διάχυτες ώστε είναι αδύνατη η έκφραση γνώμης.
- Παρέχουν αβεβαιότητα ως προς τη συνολική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων τότε ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής οφείλει να αρνείται να εκφράσει γνώμη επί των οικονομικών καταστάσεων.

2.2 Είδη ελέγχου

Οι έλεγχοι γενικά που διενεργούνται σε κάθε οικονομική μονάδα διακρίνονται:

2.2.1 Ανάλογα με την έκτασή τους

Γενικοί

Γενικός έλεγχος είναι αυτός που επεκτείνεται σε όλα τα θέματα της διαχείρισεως των οικονομικών μονάδων και καλύπτει ολόκληρη την εταιρική χρήση.

Ειδικοί

Ειδικός έλεγχος είναι αυτός που καλύπτει ένα συγκεκριμένο θέμα (πχ έλεγχος ταμειακών συναλλαγών, έλεγχος αποθεμάτων κλπ).

2.2.2 Ανάλογα με τον σκοπό τους

Προληπτικοί

Προληπτικός έλεγχος είναι αυτός που έχει οργανωθεί από την ίδια οικονομική μονάδα και γίνεται πριν από τη διενέργεια των συναλλαγών κι αποσκοπεί στην πρόληψη τυχόν ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων, λαθών ή στην πρόληψη καταχρήσεων και άλλων ανωμαλιών.

Κατασταλτικοί

Κατασταλτικός έλεγχος είναι ο έλεγχος που διενεργείται μετά από την εκτέλεση των συναλλαγών και αποσκοπεί στην αποκάλυψη και την καταστολή των ανωτέρω αναφερόμενων πράξεων.

2.2.3 Ανάλογα με την διάρκειά τους

- **Μόνιμους ή διαρκείς**, που διενεργούνται συνέχεια και καθ' όλη την διάρκεια της οικονομικής χρήσης.
- **Τακτικούς ή περιοδικούς**, που δεν είναι μεν συνεχής αλλά διενεργούνται κατά τακτές χρονικές περιόδους (ετήσιοι, τριμηνιαίοι κ.λ.π.)

- **Έκτακτους ή περιστασιακούς**, που διενεργούνται σε έκτακτες περιπτώσεις για ειδικούς λόγους (π.χ. υπόνοιες για κατάχρηση).

2.2.4 Ανάλογα με το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο

Εξωτερικοί

Εξωτερικός έλεγχος είναι αυτός που διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες ελεγκτές οι οποίοι δεν πρέπει να έχουν καμία σχέση ή εξάρτηση από την ελεγχόμενη οικονομική μονάδα.

Σκοπός του εξωτερικού ελέγχου

Εξωτερικός έλεγχος είναι ο λογιστικός και διαχειριστικός έλεγχος που διενεργείται από τους Ορκωτούς Ελεγκτές Λογιστές οι οποίοι είναι ανεξάρτητοι έναντι της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας καθώς και έναντι οιασδήποτε Δημόσιας Αρχής. Η έκφραση της επαγγελματικής τους γνώμης επί των οικονομικών καταστάσεων βοηθά στην εδραίωση της αξιοπιστίας των καταστάσεων αυτών έναντι παντός τρίτου.

Ως βασικοί σκοποί του εξωτερικού ελέγχου μπορεί να αναφερθούν οι εξής:

- Η πληροφόρηση κάθε ενδιαφερόμενου ότι οι συνταχθείσες οικονομικές καταστάσεις της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας έχουν καταρτιστεί σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία καθώς και με τις γενικά αναγνωρισμένες λογιστικές αρχές και απεικονίζουν ακριβοδίκαια ή εύλογα από κάθε ουσιώδη άποψη την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών της καθώς και τις μεταβολές των ιδίων κεφαλαίων και τις ταμειακές ροές της.

- Η πληροφόρηση κάθε ενδιαφερομένου ότι η οικονομική διαχείριση της ελεγχόμενης οικονομικής μονάδας έγινε σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας και του καταστατικού της, καθώς και του κανόνες της χρηστής διοίκησης.
- Η αποκάλυψη και η καταστολή ακούσιων ή εκούσιων λαθών και καταχρήσεων που τυχόν έχουν διαπραχθεί.

Χρησιμότητα εξωτερικού ελέγχου

Ο έλεγχος των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών που καλύπτει τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων μεγάλων κυρίως οικονομικών μονάδων αποκτά μεγαλύτερη χρησιμότητα προς τους τρίτους επειδή:

- Το πόρισμα του ελέγχου είναι κατά τεκμήριο αντικειμενικό και αξιόπιστο

Παρέχει κύρος και αξιοπιστία στις οικονομικές καταστάσεις στοιχεία απαραίτητα σε κάθε ενδιαφερόμενο.

- Αποκαλύπτονται ή καταστέλλονται ακούσια ή εκούσια σφάλματα, απάτες

Η αναγκαιότητα του ελέγχου πηγάζει από τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Τα λάθη και οι καταχρήσεις είναι έμφυτα στον άνθρωπο. Ο έλεγχος βοηθάει το έργο της διοίκησης που είναι η ορθή διαχείριση της περιουσίας της οικονομικής μονάδας.

- Βεβαιώνεται η ακρίβεια και η ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων

Με τη βεβαίωση αυτή διασφαλίζονται τα συμφέροντα των μετόχων και όλων των άλλων ενδιαφερομένων.

- Βεβαιώνεται η πιστοληπτική ικανότητα της οικονομικής μονάδας

Με τη βεβαίωση της οικονομικής διάρθρωσης βεβαιώνεται και η πιστοληπτική της ικανότητα. Ο Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής παρέχει υπηρεσίες συμβούλου και συνεργάτη της οικονομικής μονάδας. Η άρτια επιστημονική κατάρτιση και η πολύπλευρη εμπειρία προσφέρονται για την επίλυση των ιδιόμορφων θεμάτων της οικονομικής μονάδας και επιτυγχάνεται η ορθή κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

Εξωτερικός ελεγκτής

Δεν έχει καμιά υπαλληλική ή άλλη εξάρτηση προς την επιχείρηση που καλείται να ελέγχει. Είναι ανεξάρτητος και αδέσμευτος προς την οικονομική μονάδα που ελέγχει και δεν επηρεάζεται από την διοίκηση της, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κανένα από τα μειονεκτήματα που βαρύνουν τον εσωτερικό ελεγκτή. Αυτό το γεγονός αποτελεί εγγύηση για την διενέργεια αντικειμενικού και ανεπηρέαστου ελέγχου.

Προσόντα που πρέπει να έχει είναι τα εξής:

- Ανεπίληπτο ήθος και ακεραιότητα χαρακτήρα.

- Άρτια επιστημονική κατάρτιση, εξειδικευμένη πείρα, αυτοπεποίθηση.
- Ικανότητα ταχείας αντίληψης και σίγουρης κρίσης.

Εσωτερικοί

Εσωτερικός έλεγχος είναι αυτός που έχει οργανωθεί και διενεργείται από εσωτερικούς ελεγκτές οι οποίοι είναι υπάλληλοι της οικονομικής μονάδας στην οποία διενεργείται ο έλεγχος.

Σκοπός του εσωτερικού ελέγχου

Αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit) είναι η παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, μέσω επιστημονικών προσεγγίσεων και αναλύσεων με σκοπό την αξιολόγηση του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (Σ.Ε.Ε.), προκειμένου η διοίκηση, να διαχειριστεί τους επιχειρηματικούς κινδύνους κατά άριστο τρόπο, που είναι και το κύριο μέλημα της.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος αποσκοπεί στην εφαρμογή των αρχών της Εταιρικής Διακυβέρνησης για τη θωράκιση των συμφερόντων της επιχείρησης, των μετόχων και τη διαφύλαξη των εργαζομένων.

Είδη εσωτερικού ελέγχου

Τα είδη του Εσωτερικού Ελέγχου είναι:

Έλεγχοι παραγωγής

Οικονομικοί έλεγχοι (financial audits), οι οποίοι περιλαμβάνουν τις ελεγκτικές διαδικασίες που αφορούν την ασφάλεια του ενεργητικού και της περιουσίας της επιχείρησης και στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, την εξακρίβωση της νομιμότητας.

Λειτουργικοί έλεγχοι (operational audits), οι οποίοι περιλαμβάνουν το πλαίσιο και τις διαδικασίες ελέγχου συμμόρφωσης προς τις πολιτικές και τις διαδικασίες λειτουργίας της επιχείρησης.

Εσωτερικός ελεγκτής

Ο εσωτερικός ελεγκτής βρίσκεται σε σχέση μίσθωσης εργασίας με την οικονομική μονάδα, όπου προσφέρει την εργασία του, δηλ. είναι υπάλληλος της και το έργο του έχει προληπτικό χαρακτήρα με σκοπό να παρακολουθεί και να ελέγχει τις διαχειριστικές πράξεις και τις λογιστικές καταχωρήσεις, με σκοπό τον άμεσο εντοπισμό θελημένων ή αθέλητων σφαλμάτων ή αντικανονικών και παράνομων ενεργειών. Τα καθήκοντα του τα ασκεί πριν ή κατά την διάρκεια της οικονομικής διαχείρισης και της λογιστικής καταχώρησης, χωρίς όμως να αποκλείεται και ο έλεγχος ειδικών θεμάτων μεταγενέστερα στην θέση του ελεγκτή πρέπει να τοποθετούνται πρόσωπα κατάλληλα που να διακρίνονται για την μόρφωση, την πείρα και το ήθος τους υπάρχουν όμως κάποια μειονεκτήματα στο έργο του εσωτερικού ελεγκτή που οφείλονται στο γεγονός ότι είναι υπάλληλος στην οικονομική μονάδα που ασκεί τα καθήκοντα του και απ' αυτό το γεγονός είναι φυσικό ο έλεγχος:

Να ασκείται σύμφωνα με τους κανόνες και τους όρους που έχει θεσπίσει η διοίκηση της οικονομικής μονάδας και όχι σύμφωνα με τους όρους και κανόνες της ελεγκτικής.

Δεν ενημερώνεται για τις πράξεις των διοικούντων, συνήθως δε και των ανωτέρων του στην ιεραρχία ή ο έλεγχος του σ' αυτούς είναι περιορισμένος, αναγκαστικά, ή τέλεια τυπικός.

Απασχολούμενος με πράξεις συναδέλφων του, πολλές φορές από συναδερφική αλληλεγγύη, ο έλεγχος του δεν είναι αμερόληπτος και αντικειμενικός, ενώ με το πέρασμα του χρόνου και τη στενότερη φιλική σχέση, η προσοχή και η δυναμικότητα μειώνονται βαθμιαία και ο έλεγχος γίνεται πλέον τυπικός. Επειδή ασχολείται διαρκώς με τα ίδια θέματα και με τον ίδιο τρόπο, η δουλειά του γίνεται ρουτίνα με επακόλουθο την εξασθένηση σιγά-σιγά της επαγρύπνησης και της διερευνητικότητάς του.

Ευθύνες-Υποχρεώσεις Εσωτερικού Ελεγκτή

Στις μεγάλες οικονομικές μονάδες (πχ τράπεζες, επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας κλπ) λειτουργεί, συνήθως Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου (ΥΕΕ) στελεχωμένη από Διευθυντή και εσωτερικούς ελεγκτές διαφόρων βαθμίδων.

Η υπηρεσία αυτή αποτελεί μέρος του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και αποσκοπεί στον έλεγχο της τήρησης των υιοθετημένων, από την Διοίκηση της οικονομικής μονάδας, διαδικασιών διενέργειας των πάσης φύσεως συναλλαγών της.

Η Υπηρεσία Εσωτερικού Ελέγχου πρέπει να είναι κατάλληλα οργανωμένη (Κανονισμός λειτουργίας Υπηρεσίας, προγράμματα

ελέγχου, εκπαίδευση και επιμόρφωση ελεγκτών κλπ), ώστε να μπορεί να διεκπεραιώνει αποτελεσματικά τον απώτερο στόχο της που είναι η διασφάλιση των συμφερόντων των μετόχων της οικονομικής μονάδας.

Με βάση το Κανονισμό λειτουργίας της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου και την ακολουθούμενη διεθνώς πρακτική ο εσωτερικός ελεγκτής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του οφείλει:

- να επιδεικνύει αντικειμενικότητα, αμερόληπτη στάση και εντιμότητα.
- να επιδεικνύει πιστή αφοσίωση στις αποφάσεις της Διοίκησης και της οικονομικής μονάδας.
- να είναι προσεκτικός στη συμπεριφορά και στην εμφάνισή του.
- Να μην δημιουργεί μεγάλη οικειότητα με τους λοιπούς εργαζομένους της οικονομικής μονάδας.
- Να μην δέχεται δώρα από πελάτες ή συνεργάτες της οικονομικής μονάδας, χωρίς την γνώση και τη σύμφωνη γνώμη της Διοίκησης.
- να επιδεικνύει την απαιτούμενη επιμέλεια και εργατικότητα για την αποδοτικότερη αποπεράτωση του ελέγχου και την απόκτηση επαρκών τεκμηρίων, στα οποία πάντοτε πρέπει να βασίζεται για τη διατύπωση της γνώμης του.
- να συμμετέχει στον έλεγχο της ορθής εφαρμογής του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να ακολουθεί τις ελεγκτικές διαδικασίες που καθορίζονται στο σχετικό Πρόγραμμα Ελέγχου.
- να εκτιμά τους κινδύνους του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να αναπτύσσει τη στρατηγική του ελέγχου του, δίνοντας προτεραιότητα σε ουσιώδεις δραστηριότητες με αυξημένο κίνδυνο.
- να διενεργεί τον έλεγχό του με την απαιτούμενη επιδεξιότητα και να μην εμπλέκεται σε επουσιώδη θέματα της οικονομικής μονάδας.

- Να τεκμηριώνει επαρκώς τα ευρήματα του ελέγχου του με τη σύνταξη φύλλων εργασίας
- να έχει την άμεση εποπτεία, επίβλεψη και καθοδήγηση της εκτελούμενης από τους νεότερους συναδέλφους του ελεγκτικής εργασίας και να ενεργεί κατάλληλα ώστε να μεταφέρεται η εμπειρία του σ' αυτούς.
- Να συμβάλει με την υποβολή σχετικών υποδείξεων στη βελτίωση του υπάρχοντος Προγράμματος Ελέγχου της ΥΕΕ.
- να τηρεί εχεμύθεια για θέματα που θεωρούνται εμπιστευτικά για την οικονομική μονάδα και να μην χρησιμοποιεί εμπιστευτικές πληροφορίες για ίδιο όφελος.
- να συντάσσει την έκθεση ελέγχου, απευθυνόμενη προς τη Διοίκηση της οικονομικής μονάδας και σύμφωνα με της οδηγίες της και να συζητά τα ευρήματα του ελέγχου με τις αρμόδιες υπηρεσίες της οικονομικής μονάδας. Στην έκθεση αυτή πρέπει να περιλαμβάνονται όλες οι διαπιστωθείσες από τον έλεγχο, αδυναμίες του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και να προτείνει μέτρα θεραπείας των αδυναμιών αυτών. Σημειώνεται ότι η έκθεση ελέγχου πρέπει να είναι αντικειμενική, ουσιώδεις, κατανοητή, δημιουργική και να υποβάλλεται εγκαίρως στη Διοίκηση.
- να συμμετέχει στα εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώνει η ΥΕΕ.
- να τηρεί το κανονισμό λειτουργίας της ΥΕΕ.
- να υποβάλει προτάσεις για τη βελτίωση του υφιστάμενου συστήματος εσωτερικού ελέγχου (πχ διόρθωση υπάρχουσας διαδικασίας, υιοθέτηση νέας διαδικασίας, κατάλληλο διαχωρισμό καθηκόντων).
- να αξιολογεί την ποιότητα των νέων διαδικασιών του συστήματος εσωτερικού ελέγχου που υιοθετούνται από τη Διοίκηση της

οικονομικής μονάδας (πχ δυνατότητα εφαρμογής, πληρότητα και αποτελεσματικότητα διαδικασίας κλπ).

- να επιμελείται για την αρχειοθέτηση και φύλαξη του συνταχθέντος, για κάθε έλεγχο, ελεγκτικού αρχείου (φάκελοι ελέγχου), σύμφωνα με τις ειδικότερες οδηγίες της ΥΕΕ.
- Να αξιολογεί το ελεγκτικό έργο των νεότερων εσωτερικών ελεγκτών, σύμφωνα με το κανονισμό λειτουργίας της ΥΕΕ.
- Να συνεργάζεται με τον εξωτερικό ελεγκτή (ορκωτό ελεγκτή λογιστή) και να θέτει στη διάθεσή του οποιοδήποτε στοιχείο και πληροφορία ζητηθεί από αυτόν.

Επισημαίνεται ότι η ΥΕΕ πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για την διασφάλιση της ποιότητας του ελεγκτικού έργου των εσωτερικών ελεγκτών.

Τέτοια μέτρα συνήθως είναι:

1. Επίβλεψη της διενεργούμενης ελεγκτικής εργασίας σε συνεχή και συστηματική βάση.
2. Επισκόπηση της διενεργηθείσας ελεγκτικής εργασίας από αρμόδιο όργανο της Υπηρεσίας Εσωτερικού Ελέγχου (ΥΕΕ)

Κώδικας δεοντολογίας εσωτερικών ελεγκτών

ΣΤΟΧΟΣ: του Κώδικα Ηθικής είναι να προάγει την ηθική κουλτούρα στο επάγγελμα του Εσωτερικού Ελέγχου.

ΑΡΧΕΣ: Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές αναμένεται ότι θα εφαρμόζουν και θα υπερασπίζονται τις ακόλουθες αρχές:

Ακεραιότητα

Η Ακεραιότητα των Εσωτερικών Ελεγκτών εδραιώνει την εμπιστοσύνη και παρέχει έτσι τη βάση εμπιστοσύνης της κρίσης τους.

Αντικειμενικότητα

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές επιδεικνύουν το υψηλότερο επίπεδο επαγγελματικής αντικειμενικότητας κατά την συγκέντρωση, αξιολόγηση και κοινοποίηση των πληροφοριών για τη δραστηριότητα ή τη διαδικασία που εξετάζεται. Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές προβαίνουν σε μία ισορροπημένη εκτίμηση όλων των σχετικών περιπτώσεων και δεν επηρεάζονται αδικαιολόγητα από τα δικά τους συμφέροντα, ή τα συμφέροντα άλλων, κατά το σχηματισμό των κρίσεών τους.

Εμπιστευτικότητα

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές σέβονται την αξία και την κυριότητα της πληροφόρησης που λαμβάνουν και δεν κοινοποιούν πληροφορίες χωρίς κατάλληλη εξουσιοδότηση, εκτός εάν υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση για να γίνει κάτι τέτοιο.

Επάρκεια

Οι Εσωτερικοί Ελεγκτές χρησιμοποιούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις εμπειρίες που χρειάζονται για την παροχή των υπηρεσιών του Εσωτερικού Ελέγχου.

2.3 Διακρίσεις των λογιστικών-διαχειριστικών ελέγχων

Η έννοια του ελέγχου στηρίζεται στην κρίση της αξιοπιστίας και της ποιότητας της παραγόμενης πληροφορίας. Ανάλογα με την ομάδα

πληροφοριών που ο έλεγχος κάθε φορά αντιμετωπίζει για να αξιολογήσει και να κρίνει, διακρίνονται οι παρακάτω τομείς ελέγχων.

1. Οικονομικός Έλεγχος: Ο έλεγχος αυτός ασχολείται με τις ενέργειες της επιχείρησης που έχουν επίπτωση στην διασφάλιση της περιουσίας της, στην λογιστική απεικόνιση των οικονομικών γεγονότων της καθώς και στη δημοσιευόμενη οικονομική πληροφορία από την επιχείρηση.

2. Διαχειριστικός Έλεγχος: Το είδος αυτό του ελέγχου ασχολείται με τον προσδιορισμό των σκοπών και των στόχων της επιχείρησης και με τη μέτρηση των αντίστοιχων επιτευγμάτων της. Ο έλεγχος αυτός θέτει επίσης το πρόβλημα του βέλτιστου τρόπου εκμετάλλευσης των χρησιμοποιούμενων πηγών.

Δεν ελέγχει απευθείας τα αποτελέσματα της επιχείρησης, αλλά τις διαδικασίες και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για να φτάσει σε αυτά τα αποτελέσματα. Το σημαντικότερο όμως χαρακτηριστικό του είναι ότι εξετάζει τα επιτεύγματα της επιχείρησης σε σχέση με το περιβάλλον της, εσωτερικό και εξωτερικό.

2.4 Το αντικείμενο του ελέγχου

2.4.1 Βασικοί σκοποί ελέγχου

A) Η πρόληψη θελημένων ή αθέλητων λαθών, απατών (προληπτικός έλεγχος).

B) Η αποκάλυψη, η καταστολή ακούσιων ή εκούσιων σφαλμάτων και απατών (κατασταλτικός έλεγχος).

Γ) Η πιστοποίηση μετά από συστηματικό έλεγχο:

1. της ακρίβειας και της αλήθειας οικονομικών καταστάσεων,

2. της πιστοληπτικής ικανότητας μιας επιχείρησης και
3. της τρέχουσας εσωτερικής αξίας των μετοχών συγκεκριμένης Α.Ε.

Οι ενδιαφερόμενοι για την διενέργεια του ελέγχου είναι:

1. Οι διοικούντες και οι διευθυντές σε μια οικονομική μονάδα.
2. Οι μέτοχοι και γενικά οι επενδυτές σε μια οικονομική μονάδα.
3. Οι πιστωτές.
4. Οι μελλοντικοί επενδυτές .
5. Το κράτος.

2.5 Το υποκείμενο του ελέγχου

Το υποκείμενο του ελέγχου είναι ποια πρόσωπα διενεργούν τον έλεγχο και ποια πρέπει να είναι τα προσόντα τους. Ο ελεγκτής είναι το πρόσωπο που διενεργεί τον έλεγχο, είναι απαραίτητος για να εξασφαλιστεί η ορθολογική οργάνωση, η λειτουργία και η ομαλή οικονομική διαχείριση στη δημόσια και ιδιωτική οικονομία.

2.6 Η τεχνική του ελέγχου

Η τεχνική του ελέγχου είναι ο τρόπος διενέργειας του ελέγχου δηλαδή οι ακολουθούμενες κάθε φορά ελεγκτικές διαδικασίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Ευθύνες δικαιοδοσίας του Ορκωτού Ελεγκτή

3.1 Ποιά είναι τα καθήκοντα και οι ευθύνες των ελεγκτών

Οι ελεγκτές οφείλουν κατά τη διάρκεια της χρήσης να παρακολουθούν τη λογιστική και διαχειριστική κατάσταση της εταιρίας και έχουν το δικαίωμα να λάβουν γνώση οποιουδήποτε βιβλίου, λογαριασμού ή εγγράφου, περιλαμβανομένων και των πρακτικών της ΓΣ και του ΔΣ. Υποχρεούνται να κάνουν κάθε αναγκαία υπόδειξη προς το ΔΣ και, στην περίπτωση που διαπιστώνουν παράβαση των διατάξεων του νόμου ή του καταστατικού, να αναφέρονται στον Υπουργό Εμπορίου, που ασκεί την εποπτεία.

3.1.1 Πώς γίνεται ο Έλεγχος ισολογισμών και αποτελεσμάτων χρήσης καθώς και η έκθεση στην Γ.Σ;

Μετά τη λήξη της χρήσης οι ελεγκτές είναι υποχρεωμένοι να ελέγξουν τον ισολογισμό και το λογαριασμό των αποτελεσμάτων της χρήσης και να υποβάλουν προς την τακτική ΓΣ έκθεση με το πόρισμα του ελέγχου τους. Από αυτή την έκθεση πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια, μετά από έλεγχο της ακρίβειας και νομιμότητας των εγγραφών στα βιβλία της επιχείρησης, αν ο ισολογισμός απεικονίζει την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά την ημερομηνία της λήξης της χρήσης που ελέγχθηκε, ο δε λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσης τα πραγματικά αποτελέσματα.

3.1.2 Τι πρέπει να αναφέρεται στην έκθεση των Ελεγκτών

Ειδικότερα οι ελεγκτές πρέπει να αναφέρουν στην έκθεσή τους:

- α) Αν τους δόθηκαν οι πληροφορίες που τους ήταν αναγκαίες για την εκτέλεση του έργου τους,
- β) αν έλαβαν γνώση πλήρους απολογισμού των εργασιών υποκαταστημάτων, αν υπάρχουν τέτοια,
- γ) αν τηρείται κανονικά λογαριασμός κόστους παραγωγής, όταν πρόκειται για βιομηχανική εταιρία, και
- δ) αν τροποποιήθηκε η μέθοδος της απογραφής, σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

3.2 Η ηθική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή

Ο ορκωτός ελεγκτής έχει πέρα και εκτός από την νομική ευθύνη και ηθική ευθύνη έναντι της κοινωνίας και των συγκεκριμένων πελατών του. Η ευθύνη αυτή επιβάλλεται από το σώμα των ορκωτών ελεγκτών σε πολλές χώρες με την μορφή ενός επαγγελματικού κώδικα συμπεριφοράς προς τους πελάτες, όπως επίσης υπάρχει και κώδικας συμπεριφοράς προς τα άλλα μέλη του σώματος. Και αυτό γιατί οι νομικά προσδιορισμένες ευθύνες δεν επαρκούν να περιγράψουν αλλά και να διαμορφώσουν πλήρως και σε κάθε περίπτωση την πρόπουσα στην πράξη συμπεριφορά κάθε επαγγελματία. Ο κώδικας αυτός συμπεριφοράς, που οικειοθελώς αναλαμβάνει να επιβάλλει στα μέλη του ένα σώμα ορκωτών ελεγκτών, δεν είναι τίποτα άλλο από την αναγνώριση της κοινωνικής ευθύνης την οποία επιβάλλει η κοινωνική διάσταση του επαγγέλματος. Το κοινό έχει ανάγκη να εμπιστευτεί τον ορκωτό ελεγκτή ως προς την ικανότητα και τις προθέσεις του να το εξυπηρετήσει στις συγκεκριμένες ανάγκες για τις

οποιες ο θεσμός του ορκωτού ελεγκτή έχει εγκαθιδρυθεί, με ευθύνη και συνέπεια προσωπική και ηθική, και όχι απλώς οικονομική. Η προσωπική ηθική εγγύηση του ορκωτού ελεγκτή είναι το σημαντικότερο στοιχείο που συντελεί στη δημιουργία της εμπιστοσύνης των διαφόρων κοινωνικών ομάδων, οι οποίες χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις που φέρουν την υπογραφή ορκωτών ελεγκτών.

Δεν υπάρχει συγκεκριμένος και γενικός κώδικας κοινωνικής, επαγγελματικής συμπεριφοράς και ηθικής ευθύνης, ο οποίος μπορεί να εφαρμοστεί σε όλους τους ελεγκτές και σε όλες τις περιπτώσεις. Οι σχετικοί κανόνες και τα πρότυπα έχουν διαμορφωθεί με τη μακροχρόνια άσκηση του θεσμού και την πείρα που συσσωρεύεται και περνά στις επερχόμενες γενεές, αλλά και συνεχίζουν να διαμορφώνονται για να αντιμετωπιστούν καινούργιες καταστάσεις και κοινωνικά δεδομένα, καθώς ολόκληρη η κοινωνία αλλάζει με την πάροδο του χρόνου.

3.2.1 Η νομική ευθύνη

Οι εξελίξεις στους χώρους λήψης χρηματοοικονομικών αποφάσεων αυξάνουν την ευθύνη αυτών που συμμετέχουν στη σχετική διαδικασία και από την άλλη επηρεάζουν την αντίληψη του κοινού για την αναζήτηση της ευθύνης και την επιδίωξη αποζημίωσης από τυχόν απώλειες που συνδέονται με την πλημμελή άσκηση αυτής της ευθύνης εκ μέρους των φορέων της.

Η αστική ευθύνη των ορκωτών λογιστών αναφέρεται στην υποχρέωση που έχει ο κάθε επαγγελματίας να επιδεικνύει την απαραίτητη προσοχή και επιμέλεια που αναμένονται από αυτόν κατά την άσκηση

του επαγγέλματος του και την προσφορά των υπηρεσιών του προς το κοινό.

3.2.2 Ευθύνη προς την ελεγχόμενη μονάδα

Ένας ορκωτός ελεγκτής είναι δυνατόν να θεωρηθεί υπεύθυνος έναντι των πελατών του για οποιοδήποτε από τα παρακάτω:

ΑΠΑΤΗ : Ο ορκωτός ελεγκτής ο οποίος, εν γνώσει του και με πρόθεση, δεν αποκάλυψε απάτη η οποία διαπιστώθηκε κατά τον έλεγχο, ή συνέργησε σε κάποια πράξη σκόπιμης απάτης εις βάρος του πελάτη του, μπορεί να κατηγορηθεί για απάτη. Ένας ορκωτός ελεγκτής μπορεί, επίσης, να κατηγορηθεί για απάτη ακόμα και όταν τούτος κάνει λάθος από άγνοια, εάν ψευδώς παρουσιάστηκε ότι κατέχει την επαγγελματική ιδιότητα του ορκωτού ελεγκτή και τις απαιτούμενες γι' αυτήν γνώσεις και εξειδίκευση.

ΑΜΕΛΕΙΑ : Κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου, ο ορκωτός ελεγκτής θα πρέπει να επιδειξει την επιμέλεια και την προσοχή που αναμένεται από ένα μέσο επαγγελματία ορκωτό ελεγκτή. Διαφορετικά αυτός μπορεί να κατηγορηθεί για αμέλεια ή αδιαφορία. Στην περίπτωση αυτή δεν είναι απαραίτητη η γνώση ή η συνεργεία σε απάτη ή λάθος, αλλά αρκεί η αδιαφορία ή η αμέλεια εκ μέρους του ελεγκτή.

ΑΘΕΤΗΣΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ : Μια επιχείρηση μπορεί να διεκδικήσει αποζημίωση για αθέτηση συμφωνίας εκ μέρους του ορκωτού ελεγκτή, αν τούτος επιτέλεσε πλημμελώς τον έλεγχο και τούτο είχε ως συνέπεια την πρόκληση ζημίας στην ελεγχόμενη επιχείρηση ή ακόμα και τη μικρότερη από την αναμενόμενη ωφέλεια.

ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ : Αν και η περίπτωση πρόκλησης ζημιάς από την διαρροή σε τρίτους πληροφοριών, που απέκτησε ο ορκωτός ελεγκτής κατά την διενέργεια ελέγχου σε μια επιχείρηση, καλύπτεται γενικά

στο άρθρο 19 του Ν.Δ. 226/92 για την εχεμύθεια, την οποία πρέπει να διατηρεί ο ελεγκτής σχετικά με κρίσιμες πληροφορίες του πελάτη του. ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΧΕΜΥΘΕΙΑ : Εννοείται ότι στην υποχρέωση εχεμύθειας υπάγονται και όλα εκείνα τα στοιχεία που δεν επιβάλλεται εκ του νόμου να δημοσιεύονται κατά οποιονδήποτε μορφή δημοσίευσης, σε εφημερίδες, χρηματιστήριο, Νομαρχία, Εφορία κλπ.

3.2.3 Ευθύνη προς τρίτους

Ο ορκωτός λογιστής πέραν της ευθύνης του προς την εκάστοτε ελεγχόμενη εταιρεία ευθύνεται και έναντι των τρίτων. Συγκεκριμένα, βάση των διατάξεων του κοινού δικαίου εξετάζουμε δύο (2) τύπους ευθύνης.

1. Ευθύνη των ελεγκτών βάση του κοινού δικαίου: Κατά τους κανόνες του κοινού δικαίου οι τράπεζες, οι επενδυτές και άλλοι πιστωτές που χρησιμοποιούν τις οικονομικές εκθέσεις για τις οποίες έχει συνταχθεί έκθεση ελέγχου μπορούν να ζητήσουν αποκατάσταση των ζημιών τους από τον ελεγκτή, εάν μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ελεγκτής βαρύνεται με δόλο ή βαριά αμέλεια κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Προφανώς υπάρχει δόλος όταν ο ελεγκτής υποχωρώντας στην αρχή της ανεξαρτησίας της γνώμης του και συνεργαζόμενος με τον πελάτη του δίνει στους τρίτους εσφαλμένη εντύπωση για την οικονομική κατάσταση ή για τα αποτελέσματα χρήσεως της επιχείρησης του πελάτη. Επίσης, βαριά αμέλεια υπάρχει όταν ο ελεγκτής δεν έχει διενεργήσει ουσιαστικό έλεγχο και συνεπώς η γνώμη του δεν θεμελιώνεται σε πραγματικά δεδομένα. Το να εκφράσει γνώμη ως ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας, ενώ στην πραγματικότητα δεν έχει βάση για να στηρίξει την γνώμη του αυτή, θεωρείται ως βαριά αμέλεια

και παρέχει το δικαίωμα στους τρίτους που ζημιώθηκαν να ζητήσουν τη δικαστική του δίωξη.

2. Το βάρος της αποδείξεως: Κατά τους κανόνες του κοινού δικαίου το βάρος το φέρει κυρίως ο εναγών. Επομένως ο εναγών πρέπει να αποδείξει ότι ζημιώθηκε, ότι επαναπαύθηκε στις ελεγμένες οικονομικές εκθέσεις που ήταν παραπλανητικές, ότι η εμπιστοσύνη του στις παραπλανητικές εκθέσεις ήταν η αιτία της ζημιάς του και ότι ο ελεγκτής ευθύνεται για αμέλεια. Ο ελεγκτής εναγόμενος κατά το κοινό δίκαιο έχει το δικαίωμα να απορρίψει τις ευθύνες που του αποδίδει ο εναγών. Όπως φαίνεται βάση των οποίων διώκονται οι ελεγκτές τείνουν να μεταφέρουν το μεγαλύτερο βάρος της αποδείξεως στον ελεγκτή. Ο εναγών οφείλει να αποδείξει μόνο ότι ζημιώθηκε και ότι οι οικονομικές εκθέσεις ήταν παραπλανητικές. Ο ελεγκτής στη συνέχεια θα πρέπει να αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για αμέλεια και ότι μεταξύ των παραπλανητικών οικονομικών εκθέσεων και της ζημιάς του ενάγοντος δεν υπάρχει αιτιώδες συνάφεια.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΑΠΑΤΗΣ Η ΛΑΘΟΥΣ :

Ο όρος απάτη μπορεί να έχει εφαρμογή σε πολλές περιπτώσεις ευθύνης ενός ελεγκτή. Πρώτα, στην περίπτωση ανακάλυψης απάτης στη διαχείριση και την παρουσίαση περιουσιακών στοιχείων και αποτελεσμάτων κακής διαχείρισης εκ μέρους υπαλλήλων κάθε επιπέδου, ατομικά ή ομαδικά, της ελεγχόμενης μονάδας. Στην περίπτωση αυτή, ο ελεγκτής θα πρέπει να ανακαλύψει την περίπτωση εσκεμμένης απάτης, όπως και ακούσιου λάθους, στα πλαίσια της διαπίστωσης περί της ορθής παρουσίασης των ελεγχόμενων χρηματοοικονομικών μεγεθών στις αντίστοιχες χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Στην περίπτωση που τούτος έχει πέσει θύμα οργανωμένης απάτης και βεβαίωσε ορθή, παρ' όλα αυτά, εμφάνιση των σχετικών μεγεθών, η ευθύνη του για την ανακάλυψη της απάτης στην οποία αποδεδειγμένα οφείλεται η παραπλανητική εμφάνιση των λογιστικών καταστάσεων εξαντλείται στα όρια στα οποία τούτος εφάρμοσε τα γενικώς παραδεκτά κατά περίπτωση ελεγκτικά πρότυπα και τις διαδικασίες, καθώς και τον επιβεβλημένο επαγγελματικό ζήλο, επιμέλεια και προσοχή.

3.3 Γενικό σχέδιο εργασίας του εξωτερικού ελεγκτή

Ο ελεγκτής πραγματοποιεί τον έλεγχο του σε πέντε στάδια:

- A. Γενική γνωριμία με την ελεγχόμενη επιχείρηση
- B. Αξιολόγηση του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου της επιχείρησης
- Γ. Εξέταση των λογαριασμών
- Δ. Ολοκλήρωση των εργασιών του ελεγκτή
- E. Έκδοση της γνώμης του

3.3.1 Γενική γνωριμία με την ελεγχόμενη επιχείρηση

Η γενική γνωριμία με την επιχείρηση πραγματοποιείται με:

ι) Με τις προκαταρκτικές εργασίες, στο στάδιο αυτό ο ελεγκτής:

Λαμβάνει γνώση των εγγράφων και των στοιχείων που έχουν σχέση με την επιχείρηση και βρίσκονται εκτός επιχείρησης.

Λαμβάνει γνώση εγγράφων και στοιχείων σχετικών με την επαγγελματική δεοντολογία της επιχείρησης.

Λαμβάνει γνώση συγκριτικών στοιχείων, αν υπάρχουν

ι) Μέσα από τις πρώτες επαφές με την ελεγχόμενη επιχείρηση ο ελεγκτής:

Λαμβάνει γνώση των εγγράφων και στοιχείων που υπάρχουν μέσα στην ίδια την επιχείρηση

Παίρνει συνεντεύξεις από τους υπευθύνους της επιχείρησης

Κάνει επισκέψεις στους χώρους εγκατάστασης της επιχείρησης

ιι) Με εκτίμηση των προκαταρκτικών εργασιών και προετοιμασία για την ελεγκτική εργασία. Στο στάδιο αυτό γίνεται:

Προετοιμασία του διαρκή φακέλου στοιχείων

Κατάρτιση του προγράμματος εργασιών

3.3.2 Γενικό σχέδιο εργασίας του εσωτερικού ελεγκτή και αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου της επιχείρησης

Το σύστημα εσωτερικού ελέγχου αναφέρεται σε ένα οργανωμένο πλέγμα λειτουργιών και διαδικασιών, σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχων που καθιερώνει η διοίκηση και αποσκοπεί στην αποτελεσματική λειτουργία της επιχείρησης.

Η αξιολόγηση του συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου γίνεται με την Μελέτη και καταχώρηση των διαδικασιών του Εσωτερικού Ελέγχου. Εδώ χρησιμοποιούνται οργανογράμματα της επιχείρησης, ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις.

Στο στάδιο αυτό ο εσωτερικός ελεγκτής με δειγματοληψίες και επιτόπιες παρατηρήσεις επιβεβαιώνει ότι το περιγραφόμενο σύστημα υπάρχει (προκαταρκτικός έλεγχος) και λειτουργεί πραγματικά (επαλήθευση).

Κατά τον έλεγχο μπορεί να προκύψουν για τον εσωτερικό ελεγκτή είτε σημεία που αποδεικνύουν την αξιοπιστία του Σ.Ε.Ε. (Σύστημα

Εσωτερικού Ελέγχου) είτε σημεία αδυναμιών. Στόχος του εσωτερικού ελεγκτή είναι να επαληθεύσει ότι τα σημεία αξιοπιστίας εφαρμόζονται συνεχώς και ότι καταβάλλονται προσπάθειες για βελτίωση των αδύνατων σημείων της επιχείρησης.

3.3.3 Διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου

Για τη διενέργεια του εξωτερικού ελέγχου ακολουθούνται τα εξής βήματα:

Σε πρώτη φάση αξιολογούνται τα συμπεράσματα του Εσωτερικού Ελέγχου και προσαρμόζεται το πρόγραμμα ελέγχου των λογαριασμών. Αν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου κριθεί ως αξιόπιστο τότε μειώνεται η έκταση του εξωτερικού ελέγχου. Αντιθέτως, αν διαπιστωθούν αδυναμίες στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου, τότε γίνεται εμβάθυνση και επέκταση του ελέγχου.

Σημειώνουμε ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές προχωρούν σε συμπληρωματικές επαληθεύσεις και επικυρώσεις. Οι επαληθεύσεις αυτές μπορούν να γίνουν με τρεις διάφορους τρόπους.

ι) Με εξωτερική επιβεβαίωση: Όταν ο ελεγκτής ανατρέξει σε ένα τρίτο πρόσωπο για να επιβεβαιώσει πληροφορίες τις οποίες έχει λάβει από την επιχείρηση.

ιι) Με επιτόπια αυτοπρόσωπη εξέταση: Όταν ο ελεγκτής προβαίνει σε αυτοπρόσωπο επιτόπιο έλεγχο, παρακολουθώντας τη φυσική απογραφή στα υλικά πάγια και στα αποθέματα, καθώς και την καταμέτρηση των ρευστών διαθεσίμων που τηρούνται στο ταμείο της επιχείρησης ή σε αντίστοιχους τραπεζικούς λογαριασμούς.

ιιι) Με δικαιολογητικά που τηρεί της επιχείρησης: Όταν ο ελεγκτής ανατρέξει σε δικαιολογητικά που τηρεί η ίδια η επιχείρηση όπως τιμολόγια, δελτία αποστολής κ.α.

3.3.4 Η ολοκλήρωση των εργασιών του ελεγκτή

Όταν ο ελεγκτής φθάσει σε αυτό το στάδιο, πρέπει εκτός των άλλων εργασιών που έχει μέχρι τώρα εκτελέσει να κάνει και τις παρακάτω εργασίες:

- Να επαληθεύσει ότι δεν έχει επέλθει μετά το κλείσιμο των λογαριασμών, κάποιο γεγονός που είναι ικανό να θέσει σε αμφισβήτηση την ήδη διαμορφωμένη γνώμη του (εξέταση των μετά την σύνταξη του Ισολογισμού γεγονότων, πρόκειται για τα λεγόμενα οπιγενή γεγονότα).
- Να επαληθεύσει αν έχουν εφαρμοστεί οι γενικές αρχές σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων.
- Να ξαναδεί τα φύλλα εργασίας του.

Θα εξετάσουμε αναλυτικά τα παρακάτω:

Εκτίμηση των λογιστικών επιλογών της επιχείρησης

Τόσο η αξιολόγηση του Εσωτερικού Ελέγχου, όσο και ο έλεγχος των λογαριασμών συνίσταται ιδιαίτερα από τον προβληματισμό του ελεγκτή πάνω στο αν οι λογιστικές επιλογές της επιχείρησης συμφωνούν με τα γενικώς παραδεκτά λογιστικά πρότυπα. Μάλιστα, ο ελεγκτής πρέπει να επικεντρώνεται στους κινδύνους που πιθανόν προκύπτουν από την μη εφαρμογή των λογιστικών αρχών.

Εξέταση των μετά την σύνταξη του Ισολογισμού γεγονότων

Για αρχή η πιστοποίηση των οικονομικών καταστάσεων και η έκφραση γνώμης του ελεγκτή, αναφέρονται σε συγκεκριμένη ημερομηνία και για δεδομένη χρονική περίοδο (31/12 ημερομηνία κλεισίματος και για μία χρήση).

Το πρόβλημα που τίθεται είναι ότι ο ελεγκτής εκ των υστέρων και μέχρι να συντάξει την έκθεσή του και να δοθούν οι οικονομικές καταστάσεις στην Γενική Συνέλευση και στη δημοσιότητα, μπορεί να διαπιστώνει ότι έχουν επέλθει γεγονότα, που τροποποιούν σημαντικά την οικονομική θέση της επιχείρησης. Τα γεγονότα αυτά μπορούμε να τα διακρίνουμε σε δύο κατηγορίες:

α) Τα μετά την σύνταξη του Ισολογισμού γεγονότα, που έστω και αν ήταν γνωστά κατά το κλείσιμο της χρήσης δεν θα επέφεραν τροποποιήσεις στους λογαριασμούς.

Υπάρχουν γεγονότα που για τον ελεγκτή είναι αμελητέα σε επίπεδο λογιστικού ελέγχου, όπως για παράδειγμα η αλλαγή της διεύθυνσης της επιχείρησης. Υπάρχουν όμως και γεγονότα που παρόλο που δεν τροποποιούν άμεσα τους λογαριασμούς, δεν μπορούν να μη ληφθούν υπόψη, γιατί θα μπορούσαν να αποτελέσουν στοιχεία για αμφισβήτηση των οικονομικών καταστάσεων και της προοπτικής συνέχισης της λειτουργίας της επιχείρησης. Ενδεικτικά αναφέρονται σαν παράδειγμα, η απώλεια ενός σημαντικού πελάτη, το κλείσιμο των πηγών προμήθειας πρώτων ή βοηθητικών υλών, κ.λπ.

Ο ελεγκτής θα πρέπει να εξετάσει τα γεγονότα αυτά σε συσχετισμό με την αρχή της συνέχισης της χρήσεως και μετά να βεβαιωθεί για το αν η διεύθυνση τα έχει γνωστοποιήσει στους μετόχους.

β) Τα μετά την σύνταξη του Ισολογισμού γεγονότα, που αν ήσαν γνωστά κατά το κλείσιμο της χρήσης θα επέφεραν τροποποιήσεις στους λογαριασμούς.

Χαρακτηριστικά τέτοια γεγονότα είναι για παράδειγμα, η πληρωμή του χρέους εξ ολοκλήρου από έναν επισφαλή πελάτη ήδη αποσβεσμένο ή στην αντίθετη περίπτωση η πτώχευση ενός πελάτη χαρακτηρισμένου σαν επισφαλή.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι σκόπιμο ο ελεγκτής να εκτιμήσει τα αποτελέσματα των γεγονότων αυτών πάνω στις οικονομικές καταστάσεις και να πάρει τα απαραίτητα μέτρα ώστε να ενημερωθούν οι αναγνώστες τους και να μη βγάλουν λανθασμένα συμπεράσματα.

Όσον αφορά τον τρόπο ανίχνευσης και επαλήθευσης αυτών των γεγονότων, πρέπει να σημειωθεί ότι δεν πρόκειται για κάποια λεπτομερειακή συγκριτική δουλειά, αλλά για μία σφαιρική αναζήτηση των πιθανών ανωμαλιών. Η ανίχνευσή του αυτή μπορεί να έχει κάποια ή κάποιες από τις παρακάτω μορφές:

- Επιθεώρηση πρακτικών του Διοικητικού Συμβουλίου.
- Συζητήσεις με τους διάφορους υπευθύνους και την διεύθυνση της επιχείρησης για τα γεγονότα που θα μπορούσαν να συμβούν
- Γρήγορη εξέταση των εγγραφών εισπράξεων και πληρωμών.
- Γρήγορη εξέταση των πληροφοριών των σχετικών με τις πραγματοποιηθείσες επιδόσεις της επιχείρησης στη νέα χρήση και ιδιαίτερα των προσωρινών οικονομικών καταστάσεων, αν υπάρχουν. Οι επιδόσεις αυτές θα συγκριθούν με τις αντίστοιχες προηγούμενων χρήσεων, καθώς και με τις προϋπολογισθείσες (προϋπολογισμός, προγράμματα, κ.λπ.).

Επαλήθευση της εφαρμογής των γενικών αρχών σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων.

Η επαλήθευση αυτή είναι μία από τις τελευταίες εργασίες του ελεγκτή, μιας και γίνεται πάνω στις οριστικές οικονομικές καταστάσεις. Βέβαια ο ελεγκτής έχει ήδη μαζέψει στοιχεία και έχει προετοιμαστεί γι αυτήν την τελευταία επαλήθευση, από κάθε βήμα των εργασιών του.

Μέσα στα πλαίσια αυτής της επαλήθευσης, ο ελεγκτής θα επιβεβαιωθεί ακόμη για το ότι έχουν δοθεί στους μετόχους όλα τα απαραίτητα συμπληρωματικά στοιχεία που αφορούν τις οικονομικές

καταστάσεις, με σημαντικότερο την τυχόν αλλαγή στην μέθοδο αποτίμησης που χρησιμοποιείται (FIFO,LIFO, Μέσης Σταθμικής Τιμής).

Επιθεώρηση των φύλλων εργασίας.

Τα φύλλα εργασίας του ελεγκτή, ταξινομημένα σε ένα φάκελο, είναι τα στοιχεία που θα στηρίξουν και θα αιτιολογήσουν την υπό έκδοση γνώμη του. Πρέπει επίσης να μπορεί να ανατρέξει εύκολα σε αυτά για κάθε λεπτομέρεια που θα του χρειαστεί. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητη η φροντίδα καλής ταξινόμησης και καλής εμφάνισής τους.

Όσον αφορά τον έλεγχο των φύλλων εργασίας, γίνεται διαδοχικά από δύο πρόσωπα. Πρώτα από αυτόν που είχε την ευθύνη του ελέγχου και που σε πρώτο στάδιο θα φροντίσει να ξαναδεί σημείο προς σημείο όλο το πρόγραμμα παρέμβασης, θα επαληθεύσει ότι όλες οι προγραμματισμένες εργασίες εκτελέστηκαν και ακόμη, αν υπάρχουν τελευταίες εκκρεμότητες, να τις συγκεντρώσει σε μία λίστα «Σημεία σε εκκρεμότητα». Σε δεύτερο στάδιο να βελτιώσει την εμφάνιση των χαρτιών του, να επαληθεύσει ότι όλα τα «Σημεία σε εκκρεμότητα» έχουν τακτοποιηθεί και τέλος να κωδικοποιήσει και να ταξινομήσει τα φύλλα εργασίας. Το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για την υπογραφή του φακέλου, της έκθεσης ελέγχου και των οικονομικών καταστάσεων, πραγματοποιεί κατόπιν μια βασική επιθεώρηση και επιβεβαιώνει την συνοχή και σταθερότητα των συμπερασμάτων και τέλος εξάγει μια άποψη γενική για τις οικονομικές καταστάσεις.

3.3.5 Έκδοση γνώμης

Φθάνοντας στην τελευταία φάση του ελέγχου, σε αυτήν δηλαδή που ο ελεγκτής εκφράζει μια οριστική άποψη σχετικά με την κανονικότητα

και ειλικρίνεια των οικονομικών καταστάσεων, θα εξετάσουμε ποιες δυνατότητες έχει για να εκφράσει τη γνώμη του αυτή.

Μια πρώτη μορφή έκθεσης είναι η χωρίς επιφύλαξη πιστοποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Στη γνώμη αυτή καταλήγει, όταν κατά την διάρκεια των εργασιών του ελέγχου, δεν συνάντησε ανωμαλίες σημαντικές που θα μπορούσαν να έχουν αξιοσημείωτα αποτελέσματα πάνω στους λογαριασμούς. Η έκθεσή του μπορεί βέβαια να συνοδεύεται από κάποιες παρατηρήσεις που έχουν σκοπό να διαφωτίσουν περισσότερο τους μετόχους και δεν επιφέρουν καμία αμφισβήτηση των λογαριασμών.

Μια συνηθέστερη μορφή γνώμης είναι η πιστοποίηση με επιφυλάξεις των οικονομικών καταστάσεων. Οι επιφυλάξεις αυτές έχουν την έννοια ότι η κανονικότητα και η ειλικρίνεια των λογαριασμών είναι σχετική και επομένως και η πιστοποίηση δεν μπορεί παρά να έχει αυτό το χαρακτήρα. Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι οι επιφυλάξεις αυτές δεν μπορεί να είναι πολυάριθμες, γιατί τότε ο ελεγκτής θα έπρεπε να αρνηθεί να πιστοποιήσει.

Η άρνηση πιστοποίησης των οικονομικών καταστάσεων, είναι μια άλλη μορφή έκθεσης γνώμης, που κατά την άποψή μας, δύσκολα συνίσταται. Υπάρχει δε όταν κατά την διάρκεια του ελέγχου, συναντήθηκαν σοβαρές ανωμαλίες, όσον αφορά το ύψος τους και τη φύση τους ή ακόμη και τη συχνότητάς τους. Το γεγονός αυτό δίνει το δικαίωμα στον ελεγκτή να πιστεύει ότι η διεύθυνση της επιχείρησης παρουσιάζει στη Γενική Συνέλευση λογαριασμούς που δεν είναι ειλικρινείς και κανονικοί. Η ίδια γνώμη θα εκφραστεί και στην περίπτωση που ο ελεγκτής δεν μπόρεσε να κάνει κανονικά τον έλεγχό του γιατί η επιχείρηση δεν τον διευκόλυνε. Σε κάθε περίπτωση ο ελεγκτής θα πρέπει να μπορεί να αιτιολογήσει την άρνησή του.

Μετά από την διαμόρφωση της γνώμης του, ο ελεγκτής, σαν τελευταία του εργασία, συντάσσει την έκθεσή του, την οποία υποβάλλει στην Τακτική Γενική Συνέλευση, σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν.2190. Από την έκθεσή του αυτή, πρέπει να προκύπτει με σαφήνεια ότι οι οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την πραγματική οικονομική κατάσταση της επιχείρησης κατά την ημερομηνία λήξης της ελεγχθείσας χρήσης.

Ειδικότερα η έκθεση πρέπει να αναφέρει :

- α) Αν του δόθηκαν όλες οι πληροφορίες που είχε ανάγκη.
- β) Αν έλαβε γνώση των λογαριασμών υποκαταστημάτων, αν υπάρχουν.
- γ) Αν, προκειμένου περί βιομηχανικής επιχείρησης, τηρείται κανονικά ο λογαριασμός κόστους παραγωγής και
- δ) Αν επήλθε τροποποίηση στις μεθόδους απογραφής σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

Οι ελεγκτές οφείλουν επίσης να παρευρίσκονται στη Γενική Συνέλευση και να δίνουν κάθε σχετική πληροφορία στους μετόχους για τον έλεγχο που πραγματοποίησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Η σύγχρονη λειτουργία του θεσμού των Ορκωτών Ελεγκτών

4.1 Πλεονεκτήματα που απορρέουν από την χρησιμοποίηση ορκωτών ελεγκτών

Ανώνυμες Εταιρείες που προσλαμβάνουν τους Ελεγκτές τους από το Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, απολαμβάνουν ορισμένα πλεονεκτήματα που αναφέρονται στα περί των «Ανωνύμων Εταιριών» πλεονεκτημάτων.

Για τις επιχειρήσεις οι οποίες είναι υποχρεωμένες να χρησιμοποιούν Ορκωτό Ελεγκτή, το ειδικό πιστοποιητικό που εκδίδεται μετά τον έλεγχο αναφέρεται τόσο στο ποσό των καταβληθέντων μισθών και ημερομισθίων όσο και στις αποδοχές του εν γένει απασχοληθέντος προσωπικού απαλλάσσοντας τις επιχειρήσεις οποιουδήποτε επανελέγχου για το συγκεκριμένο θέμα εκ μέρους ασφαλιστικού οργανισμού.

Ο Προϊστάμενος της αρμόδιας διεύθυνσεως Οικονομικών Υπηρεσιών, προκειμένου να καθορίσει τη φορολογική υποχρέωση των ανωνύμων εταιριών, μπορεί να περιοριστεί και να λάβει υπόψη του αποκλειστικά το εκδιδόμενο από τον Ορκωτό Ελεγκτή πιστοποιητικό περί του φορολογητέου εισοδήματος της επιχειρήσεως, εφόσον στο εν λόγω πιστοποιητικό γίνεται ρητή αναφορά στο γεγονός ότι εκδίδεται για φορολογικούς σκοπούς και ότι κατά τον έλεγχο των οικονομικών αποτελεσμάτων ελήφθησαν υπ' όψιν οι διατάξεις των νόμων περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, καθώς και οποιαδήποτε άλλη διάταξη σχετικού νομού.

Στην περίπτωση αυτή, ο Ορκωτός Ελεγκτής οφείλει να παράσχει στον Προϊστάμενο της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. κάθε πληροφορία ή εξήγηση την οποία ο τελευταίος ήθελε να ζητήσει σε σχέση με τον τρόπο τηρήσεως των βιβλίων και στοιχείων, τις εγγραφές σε αυτά και γενικώς κάθε αναγκαίο στοιχείο ή διευκρίνιση για τον προσδιορισμό της φορολογικής ύλης.

4.2 Επαγγελματική εξέλιξη μέσα σε μία επιχείρηση ορκωτών λογιστών

Βασικό πρόβλημα των επιχειρήσεων ορκωτών λογιστών είναι η παρακολούθηση των εξελίξεων μέσα στο επάγγελμα. Οι φορείς του συγκεκριμένου επαγγέλματος πρέπει να παρακολουθούν τις καινούργιες επιχειρηματικές πρακτικές, τα συστήματα πληροφοριών που βασίζονται στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, τις καινούργιες αποφάσεις της Εκτελεστικής Επιτροπής Προτύπων Ελεγκτικής και τις μεταβολές στους φορολογικούς νόμους. Για να εξασφαλίσουν οι μεγάλες επιχειρήσεις ορκωτών λογιστών τη συνεχή ενημέρωσή τους για τα θέματα που τις απασχολούν, διατηρούν ένα τμήμα επαγγελματικής αναπτύξεως.

Τα τμήματα επαγγελματικής αναπτύξεως προσφέρουν στο προσωπικό μιας επιχείρησης την ευκαιρία να παρακολουθήσει έναν κύκλο σεμιναρίων και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που το βοηθά να αντεπεξέρχεται με επιτυχία στα καθήκοντά του.

Επιπλέον τα τμήματα επαγγελματικής αναπτύξεως διατηρώντας ένα προσωπικό έρευνας μελετούν τα θέματα τα οποία προκύπτουν σε σχέση με το επάγγελμα. Το συγκεκριμένο προσωπικό υποβοηθά στην ανάπτυξη της θέσης της επιχείρησης σε πολύπλοκα λογιστικά προβλήματα που εμφανίζονται στις οικονομικές εκθέσεις του πελάτη.

Οπότε τα τμήματα επαγγελματικής αναπτύξεως μπορούν να συμμετάσχουν ενεργώς στην διαμόρφωση των τρεχόντων εξελίξεων του επαγγέλματος και στην πληροφόρηση του προσωπικού για τις πρόσφατες εξελίξεις.

4.3 Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση

Οι ορκωτοί λογιστές κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους καριέρας είναι υποχρεωμένοι να επεκτείνουν συνεχώς τις γνώσεις τους και να βελτιώνουν την εξειδίκευσή τους. Μάλιστα υπάρχουν πολλές πολιτείες οι οποίες έχουν θεσπίσει ειδική νομοθεσία με την οποία υποχρεώνουν τους ορκωτούς λογιστές να παρακολουθούν τουλάχιστον ένα συγκεκριμένο αριθμό ωρών κάθε χρόνο, προγράμματα επαγγελματικής αναπτύξεως.

4.4 Εποχιακές διακυμάνσεις στην εργασία του ορκωτού λογιστή

Παραδοσιακά το χρονικό διάστημα από τον Δεκέμβριο ως τον Μάρτιο αποτελούσε μια περίοδο υπερφορτωμένη από δουλειά για τους ορκωτούς λογιστές. Αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι πολλές επιχειρήσεις κρατούσαν τα βιβλία τους με βάση το ημερολογιακό έτος και επιθυμούσαν τις υπηρεσίες ελέγχου ακριβώς μετά το κλείσιμο των λογαριασμών στις 31 Δεκεμβρίου. Επίσης οφειλόταν στην νεκρή περίοδο της άνοιξης που ακολουθεί και που αφιερώνεται στην κατάρτιση των δηλώσεων φόρου εισοδήματος. Για να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις των ορκωτών λογιστών την υπερφορτωμένη αυτή περίοδο αύξαναν το προσωπικό τους τον Δεκέμβριο και το μείωναν

λίγους μήνες αργότερα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει σταθερότητα στην απασχόληση των εργαζομένων και πολλά προικισμένα άτομα να μην μπορούν να εισέλθουν στο χώρο της ελεγκτικής.

Στις μέρες μας το φαινόμενο αυτό της εποχιακής συγκέντρωσης δουλειάς για τους ορκωτούς λογιστές έχει εξασθενήσει. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι πολλές επιχειρηματικές μονάδες αποφάσισαν να υιοθετήσουν σαν οικονομικό έτος, ένα έτος που τελειώνει κατά τη διάρκεια της εποχιακής απραξίας παρά το ημερολογιακό έτος. Στην εξασθένιση του φαινομένου συνέβαλε επίσης η αναγνώριση από τους ορκωτούς λογιστές ότι μεγάλο μέρος της ελεγκτικής δουλειάς που παραδοσιακά γινόταν μετά το κλείσιμο των λογαριασμών μπορεί να διεκπεραιωθεί αποτελεσματικά κατά το ενδιάμεσο νεκρό χρονικό διάστημα.

Σαν αποτέλεσμα έχουμε ότι οι επιχειρήσεις ορκωτών λογιστών προσφέρουν σήμερα την ίδια σταθερότητα απασχόλησης που προσφέρουν και οι άλλες επιχειρήσεις.

4.5 Σχέσεις με τους πελάτες

Το ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων των ορκωτών λογιστών απαιτεί όπως αυτοί ενδιαφέρονται και είναι καλά πληροφορημένοι πάνω στις οικονομικές καταστάσεις, τις πολιτικές εξελίξεις, τα διάφορα αθλητικά γεγονότα και άλλα θέματα που παίζουν σημαντικό ρόλο στις επιχειρηματικές και κοινωνικές επαφές. Μολονότι η βαθειά γνώση της λογιστικής είναι το σημαντικότερο προτέρημα ενός ορκωτού λογιστή, η ικανότητα εύκολης αντιμετώπισης των ανθρώπων και η απόκτηση της εμπιστοσύνης τους και φήμης δεν είναι παράγοντες μικρότερης σημασίας για την επιτυχημένη εκτέλεση του

επαγγέλματος του ορκωτού λογιστή. Η ικανότητα αποτελεσματικής εργασίας με τους πελάτες μπορεί να διευρυνθεί με το ειλικρινές ενδιαφέρον για το πρόβλημά τους και με τον ήρεμο και εγκάρδιο τρόπο αντιμετώπισής τους.

Το ερώτημα της ανεξαρτησίας των ελεγκτών γεννιέται αναπόφευκτα, όταν εξετάζεται η σκοπιμότητα των κοινωνικών δραστηριοτήτων με τους πελάτες. Αν ο πελάτης έχει γνωρίσει και σέβεται το συνεταιίρο της επιχείρησης ορκωτών λογιστών, αυτή η αμοιβαία κατανόηση μεταξύ τους δεν χρειάζεται να παρεμποδίσει τον ορκωτό λογιστή να παραμείνει σταθερός σε θέματα λογιστικής αρχής.

Εν τούτοις, ο ορκωτός λογιστής πρέπει πάντοτε να θυμάται κατά την άσκηση του επαγγέλματός του την έννοια της ανεξαρτησίας. Αν ο ελεγκτής εμπλακεί υπέρμετρα σε κοινωνικές δραστηριότητες με τους πελάτες, αυτή η ανεξαρτησία μπορεί να αμφισβητηθεί και να γεννηθεί το ερώτημα αν και κατά πόσον ο ορκωτός λογιστής φαίνεται και είναι ανεξάρτητος. Αυτό το δίλλημα δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια παρουσίαση της συνεχούς ανάγκης για ανεξαρτησία του ελεγκτή.

4.6 Η στάση του ορκωτού λογιστή απέναντι στην απειλή των δικαστικών εμπλοκών

Στην εποχή μας επικρατεί ο όρος << δικομανία >>. Η παραμικρή διαφορά ανάμεσα σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο λύνεται στις δικαστικές αίθουσες. Αξιοσημείωτο αποτελεί το γεγονός ότι εκκρεμούν πολλές δίκες εναντίον ορκωτών λογιστών. Οι δικαστικές διώξεις αποτελούν πληγή τόσο του λογιστικού επαγγέλματος, όσο και του ιατρικού.

Για να αντιμετωπίσει ο ορκωτός λογιστής την απειλή πιθανών δικαστικών περιπετειών θα πρέπει:

1) Να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην τήρηση των ελεγκτικών προτύπων και του <<κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας>> καθώς υπάρχουν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι ελεγκτές δεν συμμορφώθηκαν προς ένα ή περισσότερα ελεγκτικά πρότυπα και προς έναν ή περισσότερους κανόνες συμπεριφοράς κι έτσι εκκρεμούν δίκες γι' αυτούς.

2) Να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στο κύρος του επαγγέλματος παρά στην ανάπτυξη των εργασιών. Υπάρχουν πολλά γραφεία ορκωτών λογιστών που νοιάζονται κυρίως για την επέκταση της δραστηριότητάς τους και δεν δίνουν τόση σημασία στην ποιότητα της εργασίας που παράγουν. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα το προσωπικό να εργάζεται πολλές ώρες και να αναλαμβάνει τόσες πολλές ευθύνες που να μην είναι σε θέση στο τέλος να τις φέρει εις πέρας όπως θα έπρεπε.

3) Να κάνει λεπτομερειακή έρευνα για τους υποψήφιους πελάτες του ώστε να αποφύγει τον κίνδυνο δημιουργίας επαγγελματικών σχέσεων με πρόσωπα υπόπτου χαρακτήρα οι οποίοι θα μπορούσαν να τον εμπλέξουν σε δικαστικές περιπέτειες.

4) Να εξασφαλίζει έγγραφη επιβεβαίωση της αναλήψεως οποιασδήποτε εργασίας. Αυτό γιατί μπορεί να υπάρξουν διαφωνίες ανάμεσα στον ορκωτό λογιστή και τον οποιοδήποτε πελάτη του για το αντικείμενο των εργασιών που οφείλει να εκτελέσει ο ορκωτός λογιστής.

5) Να δώσει εξαιρετική προσοχή κατά τη διεξαγωγή του ελέγχου των οικονομικών εκθέσεων των πελατών. Υπάρχουν πολλές δίκες που εκκρεμούν εναντίον των ορκωτών λογιστών από πελάτες οι οποίοι πτώχευσαν ή χρεοκόπησαν και πιθανόν ψάχνουν για εξιλαστήρια θύματα. Γι' αυτό προσπαθούν να αποδώσουν ευθύνες στον ορκωτό λογιστή.

6) Να ενθαρρύνει τους μικρούς πελάτες να αναθέτουν στους ορκωτούς λογιστές τον έλεγχο των οικονομικών τους εκθέσεων και να μην

επαναπαύονται στις μη ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις. Ο ορκωτός λογιστής που συντάσσει μη ελεγμένες οικονομικές εκθέσεις διατρέχει τον κίνδυνο να θεωρηθεί υπεύθυνος σε περίπτωση που υπάρξει κάποιο πρόβλημα με τον πελάτη γιατί υποτίθεται πως έκανε έλεγχο. Οπότε οι ορκωτοί λογιστές πρέπει να αποφεύγουν να αναλαμβάνουν εργασίες, εφόσον στις εργασίες αυτές δεν περιλαμβάνεται και ο έλεγχος των εκθέσεων σύμφωνα με τα ελεγκτικά πρότυπα.

7) Να εξασφαλίσει ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση πιθανών οικονομικών ζημιών που θα προκύψουν από δικαστικές αποφάσεις.

8) Να προσφεύγει στην <<συναδελφική κριτική>>. Θα ήταν πολύ χρήσιμο ένας ορκωτός λογιστής να καλεί με δική του πρωτοβουλία άλλους ορκωτούς λογιστές για να κάνουν ανταλλαγή επαγγελματικών μεθόδων και να ασκούν κριτική ο ένας στον άλλο για τις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο καθένας.

4.7 Ο ορκωτός λογιστής ως πραγματογνώμονας

Πραγματογνώμονες είναι εκείνοι οι οποίοι έχουν ειδικές γνώσεις, εμπειρία ή εκπαίδευση πάνω σε ένα ορισμένο πεδίο ή επάγγελμα. Αυτοί είναι σε θέση να αναλύουν και να αξιολογούν θέματα που εμπίπτουν μέσα στο πεδίο των εξειδικευμένων γνώσεων τους, τις οποίες μη ξέροντας ένας δικαστής ή οι ένορκοι σε ένα δικαστήριο δεν θα μπορούσαν να σχηματίσουν μια ακριβοδικαίη γνώμη. Γι' αυτό λοιπόν η μαρτυρία ενός ορκωτού λογιστή στο δικαστήριο για μια υπόθεση που αφορά λογιστικό θέμα είναι απαραίτητη ώστε ο δικαστής να σχηματίσει άποψη και να βγάλει μια δίκαιη απόφαση. Έχει το ρόλο του πραγματογνώμονα. Βέβαια για να έχει η γνώμη του

πραγματογνώμονα κάποιο βάρος θα πρέπει η πληροφορία του να προέρχεται από κάποια αξιόπιστη πηγή.

4.8 Είδη δικαστικών υποθέσεων στις οποίες μπορεί να παραστεί ως μάρτυρας ο ορκωτός ελεγκτής

Ο ορκωτός λογιστής καλείται ως εμπειρογνώμονας από ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας δίκης, με την πίστη ότι η μαρτυρία του θα ισχυροποιήσει την θέση του. Μεταξύ των ειδών των δικαστικών υποθέσεων στις οποίες ένας ορκωτός λογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πραγματογνώμονας είναι οι ακόλουθες:

- α) φορολογικές υποθέσεις, είτε ποινικού είτε αστικού χαρακτήρα
- β) διαλύσεις προσωπικών εταιρειών
- γ) ερμηνείες συμφωνιών, που αναφέρονται σε εκτίμηση περιουσιακών στοιχείων, σε πρόσθετες αμοιβές, ή τον καθορισμό του καθαρού εισοδήματος
- δ) προσφυγές στο δικαστήριο των μειωψηφούντων μετόχων, που πιστεύουν ότι η ηγεσία της εταιρείας είναι ανεπαρκής, για τον χειρισμό των υποθέσεων της εταιρείας
- ε) τιμολόγια και κέρδη των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας και
- στ) άλλες υποθέσεις, που εμπεριέχουν σύνθετα λογιστικά προβλήματα μετρήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις ελεγχόμενες επιχειρήσεις

5.1 Το πρόβλημα της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων στο έργο των ελεγκτών

Στα πλαίσια του πολύπλευρου ελεγκτικού έργου, τα τελευταία χρόνια οι ελεγκτές έχουν να αντιμετωπίσουν διάφορα φαινόμενα παραποίησης και ωραιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων με σκοπό την αποκόμιση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου οφέλους.

Η παραποίηση του οικονομικού αποτελέσματος έχει οριστεί ως ένα σύνολο πρακτικών με τη βοήθεια των οποίων οι οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης αποδίδουν περισσότερο τις επιθυμίες της διοίκησης παρά την πραγματική οικονομική της επίδοση.

Σημειώνουμε ότι οι εν λόγω απάτες/παραποιήσεις μπορούν να διαπραχθούν: α) από έναν ή περισσότερους εργαζόμενους, οι οποίοι μπορεί να δρουν εν αγνοία της επιχείρησης για προσωπικό τους όφελος (υπεξαίρεση χρημάτων ή λοιπών περιουσιακών στοιχείων), β) από εργαζόμενους της επιχείρησης σε συνεργασία με προμηθευτές ή πελάτες και γ) υπό την καθοδήγηση της διοίκησης, με την αλλοίωση των στοιχείων του ισολογισμού, με στόχο την συγκάλυψη δυσμενών αποτελεσμάτων.

Οι απάτες τις περισσότερες φορές συνοδεύονται από πλαστά δικαιολογητικά (τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής,

μισθοδοσίες κ.α.), νόθευση των λογιστικών βιβλίων με τη χρήση λογιστικών τεχνασμάτων (αριθμητικά λάθη, παράληψη μεταφοράς ποσών, μη λογιστικοποίηση δεδουλευμένων εσόδων ή εξόδων κ.α.), αυξομείωση της απογραφής, ή συνεχούς αλλαγής λογιστικής μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων. (<http://simatoros.wordpress.com>)

Η λύση που καλούνται να δώσουν οι ελεγκτές στο πρόβλημα αυτό δεν είναι καθόλου εύκολη λόγω της πολυπλοκότητας του προβλήματος. Ο κίνδυνος της παραποίησης είναι απρόβλεπτος και συνεπάγεται μια μεγάλη επιδεξιότητα εκ μέρους των ελεγκτών προκειμένου να εντοπίσουν και να αποκαλύψουν τέτοιες καταστάσεις.

Στις επόμενες ενότητες, εξετάζονται τόσο τα κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων τα οποία θα πρέπει να έχουν υπόψη τους οι ελεγκτές όσο και τα τεχνάσματα που χρησιμοποιούνται από τους εμπλεκόμενους φορείς των επιχειρήσεων ώστε να επιτύχουν το σκοπό τους, δηλαδή την αλλοίωση των οικονομικών στοιχείων για να διαφύγουν του ελέγχου.

5.2 Κίνητρα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων

Κατά τη διενέργεια του ελέγχου, οι ελεγκτές θα πρέπει πάντα να έχουν υπόψη τους ότι οι ελεγχόμενες οικονομικές μονάδες έχουν διάφορα κίνητρα για την παραποίηση των οικονομικών τους καταστάσεων.

Ανάλογα με την πηγή από την οποία απορρέουν τα κίνητρα αυτά, αναφέρονται οι εξής ευρύτερες κατηγορίες κινήτρων οι οποίες είναι οι εξής:

- 1) κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς,
- 2) κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης,

3) κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης,

4) κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων, και τέλος,

5) κίνητρα που απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά τα σημαντικότερα κίνητρα για κάθε κατηγορία από τις παραπάνω.

5.2.1 Κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς

Αρχικά, στα κίνητρα που προέρχονται από τη λειτουργία της Κεφαλαιαγοράς συγκαταλέγονται τα εξής:

1) Η πίεση από τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές: Ένα από τα πιο ισχυρά κίνητρα της διοίκησης για να παραποιήσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης είναι η επιθυμία της να πετύχει ή και να ξεπεράσει τις προβλέψεις των χρηματοοικονομικών αναλυτών ή και της ίδιας της διοίκησης σχετικά με το μέγεθος των αποτελεσμάτων της. Οι αναλυτές βασίζονται περισσότερο στην πληροφόρηση που έχουν αυτοί για την εξεταζόμενη κάθε φορά επιχείρηση και λιγότερο στις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Οι χρηματοοικονομικοί αναλυτές καταρτίζουν προϋπολογιστικές καταστάσεις και πιέζουν τις διοικήσεις των επιχειρήσεων έτσι ώστε οι απολογιστικές καταστάσεις της επιχείρησης να προσεγγίζουν τις αντίστοιχες προϋπολογιστικές εκτιμήσεις των αναλυτών. Είναι προς το συμφέρον και των δύο να μην υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις. Ως εκ τούτου, η διοίκηση μιας επιχείρησης έχει κίνητρο να παραποιήσει τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης έτσι ώστε να φαίνεται ότι

επιτυγχάνει τα προβλεπόμενα από τους αναλυτές αποτελέσματα, αφού στην αντίθετη περίπτωση η αντίδραση της αγοράς θα είναι αρνητική.

2) Η άντληση κεφαλαίων από το Χρηματιστήριο Αξιών: Μια επιχείρηση για να μπορέσει να αντλήσει κεφάλαια από το Χρηματιστήριο, με ευνοϊκούς γι' αυτήν όρους, θα πρέπει να παρουσιάζει διαχρονικά κέρδη και μια ανοδική τάση των βασικών οικονομικών της μεγεθών (κύκλος εργασιών, κερδοφορία κ.α.). Έτσι, όταν πρόκειται να εκδοθούν μετοχές και να διατεθούν στο κοινό με δημόσια εγγραφή, η διοίκηση της επιχείρησης έχει κίνητρο να επηρεάσει τα οικονομικά της αποτελέσματα, προκειμένου να βελτιώσει τους όρους με τους οποίους θα διατεθούν οι μετοχές της, αποκομίζοντας συνήθως σημαντικά οφέλη, τόσο για την ίδια τη διοίκηση όσο και για την επιχείρηση.

3) Ο ανταγωνισμός των οικονομικών μονάδων: Πολλές επιχειρήσεις, στην προσπάθεια τους να εμφανιστούν ισχυρές στη αγορά στην οποία δραστηριοποιούνται, καταφεύγουν στην εφαρμογή πρακτικών παραποίησης, με σκοπό να παρουσιάσουν όσο το δυνατόν υψηλότερα αποτελέσματά τους και κατά συνέπεια, ισχυρότερη την οικονομική τους θέση. Άλλες επιχειρήσεις από την άλλη πλευρά, επειδή θέλουν να αποθαρρύνουν την προσέλκυση περισσότερων ανταγωνιστών στον ίδιο κλάδο, προσπαθούν με τη βοήθεια των πρακτικών παραποίησης να υποβαθμίσουν την κερδοφορία τους και τις υπάρχουσες προοπτικές ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου.

4) Ο δανεισμός από Τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα: Οι επιχειρήσεις προκειμένου να δανειστούν τα απαιτούμενα για τη λειτουργία και την ανάπτυξή τους ξένα κεφάλαια από τα κάθε είδους πιστωτικά ιδρύματα, πρέπει να εμφανίζουν, εκτός των άλλων, και ικανοποιητικά οικονομικά αποτελέσματα στις οικονομικές τους καταστάσεις. Έτσι, επιχειρήσεις με αρνητικά οικονομικά

αποτελέσματα έχουν ισχυρό κίνητρο να παραποιήσουν την αλήθεια και να εμφανίσουν διαστρεβλωμένα θετικά αποτελέσματα, προκειμένου να βελτιώσουν μαζί με τα οικονομικά τους αποτελέσματα και τη δανειοληπτική τους ικανότητα.

5)Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές επιχειρήσεων: Στις περιπτώσεις των συγχωνεύσεων ή και των εξαγορών διαφόρων επιχειρήσεων, η εφαρμογή πρακτικών παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων αποβλέπει κυρίως στην αύξηση των αποτελεσμάτων των εμπλεκόμενων οικονομικών μονάδων, με σκοπό την απόκτηση περισσότερων μετοχών από την συγχώνευση ή την εξαγορά αντίστοιχα. Γενικότερα, στις περιπτώσεις αυτές οι επιχειρήσεις καταβάλλουν προσπάθειες να βελτιώσουν την προς τα έξω εικόνα τους, έτσι ώστε να αποκομίσουν περισσότερα χρήματα από την εκάστοτε ακολουθούμενη επενδυτική στρατηγική.

6)Διατήρηση ομαλής τάσης των αποτελεσμάτων: Οι επιχειρήσεις κατά κοινή πρακτική προσπαθούν να μειώσουν την αστάθεια των αποτελεσμάτων τους με στόχο να αυξήσουν την τιμή των μετοχών τους. Επειδή τα ιδιαίτερα ασταθή και ευμετάβλητα αποτελέσματα φανερώνουν την ύπαρξη κινδύνου, η τιμή των μετοχών της επιχείρησης ενδέχεται να μειωθεί σε σύγκριση με την τιμή μετοχών άλλων επιχειρήσεων που παρουσιάζουν μεγαλύτερη σταθερότητα στη διαχρονική πορεία των αποτελεσμάτων τους. Συνεπώς, μία επιχείρηση έχει κίνητρο να εφαρμόσει πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων έτσι ώστε να πετύχει μια ομαλοποιημένη εικόνα των αποτελεσμάτων αυτών.

7)Η μερισματική πολιτική της επιχείρησης: Οι διοικήσεις των επιχειρήσεων προσπαθούν να διατηρήσουν μια σταθερά αυξανόμενη μερισματική πολιτική, έτσι ώστε να διατηρήσουν τους μετόχους τους και να μην οδηγηθούν οι τελευταίοι στην πώληση των μετοχών τους, κάτι το οποίο θα συνεπαγόταν και τη μείωση της τιμής της μετοχής.

Έτσι, τις χρονιές που η οικονομική μονάδα παρουσιάζει υψηλά κέρδη, καταβάλλεται προσπάθεια τα κέρδη αυτά να εμφανιστούν μειωμένα, μέσω της εφαρμογής πρακτικών επηρεασμού, ούτως ώστε να δοθεί ένα μέρισμα σχετικά σταθερό και όμοιο με τα προηγούμενα χρόνια. Αντιθέτως, όταν τα κέρδη μιας χρονιάς είναι σχετικά χαμηλά, η διοίκηση τα εμφανίζει μεγαλύτερα από ο,τιδήποτε είναι στην πραγματικότητα. Βασική επιδίωξη της επιχείρησης είναι λοιπόν η ομαλοποίηση των αποτελεσμάτων της, για την επίτευξη της οποίας απαιτείται είτε η υποβάθμιση είτε ο υπερτονισμός τους ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χρήση, έτσι ώστε να διατηρηθεί σταθερό το ποσοστό των κερδών που διατίθεται ως μέρισμα στους μετόχους.

5.2.2 Κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης

Ακολούθως, στα κίνητρα που απορρέουν από συμβατικές υποχρεώσεις της επιχείρησης περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

1) Δανειακές Συμβάσεις: Πολλές από τις συμφωνίες που συνάπτει μια επιχείρηση για τη λήψη δανείων περιέχουν όρους που τη δεσμεύουν να πραγματοποιεί συγκεκριμένα επίπεδα αποτελεσμάτων και οικονομικών δεικτών για όσο καιρό διαρκεί η εξυπηρέτηση και αποπληρωμή του δανείου. Εάν οι όροι αυτοί αθετηθούν από την πλευρά της επιχείρησης, οι δανειστές έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν το επιτόκιο δανεισμού ή να ζητήσουν την άμεση αποπληρωμή. Συνεπώς, κάποιες επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να μην παραβιάσουν τους όρους δανείου που τους έχει χορηγηθεί, χρησιμοποιούν μεθόδους επηρεασμού, έτσι ώστε να εμφανίσουν

αυξημένα τα αποτελέσματά τους και εναρμονισμένα με τους όρους της δανειακής σύμβασης.

2) Οι αμοιβές της διοίκησης: Οι επιχειρήσεις συχνά συνδέουν την αμοιβή της διοίκησης με την οικονομική επίδοση της επιχείρησης, σε μια προσπάθεια να ευθυγραμμιστούν οι στόχοι της διοίκησης με αυτούς των μετόχων. Η πρακτική αυτή όμως δημιουργεί ισχυρά κίνητρα από την πλευρά της διοίκησης να επηρεάσει τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης έτσι ώστε να πετύχει μεγαλύτερες αμοιβές. Έτσι, όταν τα κέρδη είναι χαμηλότερα του κατώτατου ορίου που απαιτείται για την απόκτηση της επιπλέον αμοιβής, τότε τα αποτελέσματα επηρεάζονται προς τα πάνω ούτως ώστε να επιτευχθεί το κατώτατο όριο, άρα και η επιπλέον αμοιβή. Στην αντίθετη περίπτωση, όταν τα κέρδη είναι μεγαλύτερα από το ανώτατο όριο, πάνω από το οποίο δεν δίνεται επιπλέον αμοιβή, τότε τα κέρδη επηρεάζονται προς τα κάτω.

5.2.3 Γνωστότερα κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης

Εν συνεχεία, τα γνωστότερα κίνητρα που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των μελών της διοίκησης είναι:

1) Η διατήρηση της διοικητικής θέσης κάποιου μανάτζερ: Κάθε μέλος της ανώτατης διοίκησης μιας επιχείρησης, όπως είναι φυσικό, ενεργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίσει τη διατήρηση της θέσης του στην ανώτατη διοίκηση της επιχείρησης. Η διατήρηση της θέσης μπορεί να αποτελέσει για αυτόν σημαντικό κίνητρο παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων και αυτό γιατί η μη ικανοποιητική πορεία των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, συνήθως, οδηγεί σε αντικαταστάσεις ή και σε απολύσεις.

2) Προαγωγές στην ιεραρχική πυραμίδα: Υπάρχει περίπτωση τα μέλη της ανώτατης διοίκησης να καταφεύγουν σε πρακτικές επηρεασμού των αποτελεσμάτων της επιχείρησης, όχι για να διατηρήσουν τη θέση που ήδη έχουν, αλλά για να προαχθούν σε κάποια υψηλότερη θέση στη διοικητική ιεραρχία. Ο συνδυασμός των προσωπικών φιλοδοξιών τους με την φιλοσοφία της επιχείρησης να επιβραβεύει όσους πετυχαίνουν τους στόχους που έχουν τεθεί μπορεί να δημιουργήσει μια κατάσταση, στην οποία είναι πιθανόν κάποιοι εργαζόμενοι να κάνουν οτιδήποτε προκειμένου να προαχθούν σε μια καλύτερη θέση.

5.2.4 Κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων

Επιπλέον, κίνητρα που σχετίζονται με το ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων είναι τα εξής:

1) Το ρυθμιστικό πλαίσιο του κλάδου στον οποίο ανήκει η επιχείρηση:
Σε πολλές χώρες, και ιδιαίτερα στις Η.Π.Α., υπάρχουν ρυθμίσεις για σημαντικούς κλάδους της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε μερικούς κλάδους, όπως είναι ο τραπεζικός, ο ασφαλιστικός και ο κλάδος των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, ο ασκούμενος ρυθμιστικός παρεμβατισμός καλύπτει και τη λογιστική πρακτική των επιχειρήσεων.

Για παράδειγμα, οι σχετικές ρυθμίσεις του τραπεζικού κλάδου ορίζουν ότι οι τράπεζες πρέπει να ικανοποιούν συγκεκριμένα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας, οι ρυθμίσεις που αφορούν τις ασφαλιστικές εταιρείες απαιτούν από τις ασφαλιστικές να είναι οικονομικά υγιείς, ενώ οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας επιτρέπεται να κερδίζουν ένα εύλογο ποσοστό απόδοσης επί των επενδυμένων κεφαλαίων τους. Οι ρυθμίσεις αυτές δημιουργούν κίνητρα στις διοικήσεις των

επιχειρήσεων να επηρεάσουν τα στοιχεία του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης προκειμένου να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις των ρυθμιστικών αρχών. Για παράδειγμα, οι τράπεζες που είναι κοντά στο κατώτατο όριο κεφαλαιακής επάρκειας, μπορεί να επηρεάσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις και οι οικονομικά αδύναμες ασφαλιστικές εταιρείες να προχωρήσουν στην υιοθέτηση πρακτικών επηρεασμού των οικονομικών τους αποτελεσμάτων για ισχυροποίηση της οικονομικής τους θέσης (Petroni, 1992; Adiel, 1996).

2) Οι αντιμονοπωλιακές και άλλες ρυθμίσεις: Η πραγματοποίηση πολύ υψηλών κερδών από κάποιες επιχειρήσεις είναι δυνατόν να προκαλέσει το ενδιαφέρον της κυβέρνησης προκειμένου να εξακριβωθεί η ύπαρξη ή μη μονοπωλιακού καθεστώτος. Σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχουν ειδικοί περιορισμοί κατά των μονοπωλίων. Κατά συνέπεια, μια επιχείρηση με αρκετά υψηλά κέρδη έχει συμφέρον να εφαρμόσει πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων της προκειμένου να αποφύγει την αναλυτική διερεύνησή τους από το κράτος. Κίνητρο επίσης για τον επηρεασμό των οικονομικών αποτελεσμάτων τους έχουν και οι διοικήσεις των επιχειρήσεων που επιδιώκουν την είσπραξη κρατικών επιχορηγήσεων ή την αιτιολόγηση των επιχορηγήσεων που έχουν εισπράξει στο παρελθόν.

3) Η προσπάθεια φοροδιαφυγής των επιχειρήσεων: Το κίνητρο αυτό συναντάται κυρίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες στην προσπάθειά τους να μειώσουν όσο είναι δυνατόν τη φορολογική τους επιβάρυνση, μειώνουν τα κέρδη τους καταφεύγοντας σε διάφορες πρακτικές επηρεασμού. Εξασφαλίζουν, μάλιστα, με αυτόν τον τρόπο και αρκετά κεφάλαια για την αυτοχρηματοδότηση των επενδυτικών τους προγραμμάτων. Παραδείγματα τέτοιων πρακτικών αποτελούν τα εξής: Η απόκρυψη πωλήσεων ή αγορών με τη μη καταχώρηση αγορών και πωλήσεων ή με την εμφάνιση μειωμένων εσόδων, τα ηθελημένα

αθροιστικά λάθη στην καταχώρηση της απογραφής λήξης των πρώτων υλών και εμπορευμάτων, τα ηθελημένα αθροιστικά λάθη στην καταχώρηση των λογαριασμών αγορών και πωλήσεων προς εμφάνιση μικρότερου υπολοίπου λήξης ή μικτού κέρδους, η έκδοση εικονικών πιστωτικών σημειωμάτων για χορηγηθείσες εκπτώσεις, προμήθειες και λοιπές αμοιβές με ανακριβή στοιχεία επωνυμίας ή διεύθυνσης των δικαιούχων και τέλος, η διακίνηση αγαθών κατά τις νυκτερινές ώρες χωρίς έκδοση των από τον Κ.Β.Σ. προβλεπόμενων στοιχείων.

5.2.5 Κίνητρα τα οποία απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα

Τελευταία κατηγορία κινήτρων είναι αυτά τα οποία απορρέουν από την επιχειρησιακή κουλτούρα. Πιο συγκεκριμένα:

1) Ο βραχυπρόθεσμος προσανατολισμός της επιχείρησης: Μερικές επιχειρήσεις δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην επίτευξη των βραχυπρόθεσμων στόχων τους αδιαφορώντας για το απώτερο μέλλον. Στην προσπάθειά τους να επιτύχουν τους βραχυπρόθεσμους αυτούς στόχους της κερδοφορίας, υιοθετούν πολιτικές και πρακτικές που θέτουν σε κίνδυνο τη μακροχρόνια απόδοση της επιχείρησης. Για παράδειγμα, προκειμένου να παρουσιάσουν αυξημένα κέρδη σε κάποια χρήση κεφαλαιοποιούν έξοδα που θα έπρεπε κανονικά να εμφανιστούν στα αποτελέσματα χρήσης της επιχείρησης.

2) Μη ρεαλιστικοί προϋπολογισμοί και σχέδια δράσης: Οι επιχειρήσεις κατάρτιζον ενίοτε μη ρεαλιστικούς ετήσιους προϋπολογισμούς και σχέδια δράσης με μοναδικό κίνητρο να δώσουν ώθηση στους μάνατζερ να πετύχουν πολύ υψηλούς στόχους. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι επιχειρήσεις που κάθε χρόνο αυξάνουν τα αναμενόμενα αποτελέσματά τους κατά ένα σταθερό ποσοστό, ανεξάρτητα από τις

οικονομικές και επιχειρηματικές συνθήκες που επικρατούν. Στις περιπτώσεις αυτές, υπάρχει ο κίνδυνος οι διοικούντες να καταφύγουν σε πρακτικές επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων στην προσπάθειά τους να πετύχουν αυτούς τους στόχους.

Το φαινόμενο της παραποίησης των οικονομικών αποτελεσμάτων μπορεί να θεωρηθεί και ως προϊόν αλληλεπίδρασης των διαφόρων κινήτρων που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Τα κίνητρα που προέρχονται από τις πιέσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος και αυτά που αφορούν την κουλτούρα της επιχείρησης είναι αυτά που επηρεάζουν περισσότερο τη συμπεριφορά των διοικούντων, σε συνδυασμό βέβαια και με τα προσωπικά τους κίνητρα. Συνεπώς, σε μια επιχείρηση που ενθαρρύνεται η αληθινή και ειλικρινής παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων, οι πιθανότητες η διοίκηση να ανταποκριθεί στις εξωτερικές πιέσεις με μη αποδεκτές πρακτικές είναι περιορισμένες. Σε κάθε περίπτωση, ο ελεγκτής θα πρέπει να αξιολογεί όλους τους πιθανούς παράγοντες προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι πιέσεις που οδηγούν στην υιοθέτηση πρακτικών επηρεασμού των οικονομικών αποτελεσμάτων.

Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, τα σημαντικότερα κίνητρα που επηρεάζουν τη συμπεριφορά της διοίκησης είναι αυτά που προέρχονται και πηγάζουν από τη λειτουργία των κεφαλαιαγορών. Αυτό γιατί οι διοικήσεις των επιχειρήσεων των οποίων οι μετοχές τους διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο έχουν ισχυρότατα κίνητρα να επηρεάσουν τα αποτελέσματά τους προκειμένου να αποφύγουν πιθανές μειώσεις στην τιμή των μετοχών τους που προέρχονται από τη μη ικανοποίηση των προσδοκιών της κεφαλαιαγοράς.

5.3 Λογιστικά Τεχνάσματα που επηρεάζουν το έργο του ελέγχου

Τα πρόσφατα λογιστικά και ελεγκτικά σκάνδαλα που είδαν το φως της δημοσιότητας στις Η.Π.Α προκάλεσαν συζητήσεις σχετικά με το κατά πόσο η εφαρμογή των λογιστικών προτύπων στις επιχειρήσεις που εμφανίζουν πολύπλοκες χρηματοοικονομικές δομές μπορεί να προκαλέσει διαστρέβλωση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης που ενδέχεται να μην είναι νομικά επλήρως, αλλά ενδέχεται να οφείλεται σε καταχρηστική εκμετάλλευση της ευελιξίας που αυτά παρέχουν. Η παραποίηση των οικονομικών αποτελεσμάτων στις περιπτώσεις αυτές είναι σκόπιμη και οι αυτουργοί της που προέρχονται κυρίως από την πλευρά της ανώτατης διοίκησης της εταιρίας, αναλώνονται στην επίτευξη λογιστικών και όχι επιχειρηματικών σκοπών.

Η αδυναμία αυτή των λογιστικών προτύπων ως συνόλου αρχών και κανόνων δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα πρότυπα αποτελούν κατευθυντήριες γραμμές γενικής εφαρμογής και ως εκ τούτου, μπορούν να επιδέχονται διάφορες ερμηνείες προσαρμοζόμενα στις επιμέρους ανάγκες της χρηματοοικονομικής δομής των εταιριών αφήνοντας αρκετά περιθώρια υποκειμενικότητας ως προς τις μεθόδους που θα επιλεγούν για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων. Στη συνέχεια, εξετάζονται ορισμένα από τα σημαντικά λογιστικά τεχνάσματα που μπορεί να οδηγήσουν στην παραποίηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης και των αποτελεσμάτων μιας επιχείρησης.

Μενέθη εκτός Ισολογισμού: Κάποιες εταιρίες επιλέγουν μέσω διαφόρων τεχνικών δημιουργικής λογιστικής να μην αποτυπώνουν στον ισολογισμό τους κάποια πάγια στοιχεία μεγάλης αξίας. Έτσι, εμφανίζονται μικρότερες αποσβέσεις στις οικονομικές καταστάσεις, δηλαδή λιγότερα έξοδα και άρα περισσότερα κέρδη. Κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο, δεν εμφανίζονται στον ισολογισμό και οι αντίστοιχες μακροχρόνιες υποχρεώσεις που συνεπάγονται αυξημένο κίνδυνο και που η απεικόνισή τους στις οικονομικές καταστάσεις πιθανόν να επηρέαζε αρνητικά τους επενδυτές και τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την αξιολόγηση των προοπτικών της οικονομικής απόδοσης της εταιρίας. Έτσι, η εταιρία με την εκτός Ισολογισμού απεικόνιση στοιχείων του ενεργητικού ή του παθητικού μπορεί να παρουσιαστεί στους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων (χρηματοοικονομικοί αναλυτές, μέτοχοι, δυνητικοί επενδυτές, πιστωτικά ιδρύματα) ως χαμηλού κινδύνου επενδυτική ευκαιρία με αποτέλεσμα να αντλεί χαμηλού κόστους κεφάλαια μέσω των μηχανισμών της κεφαλαιαγοράς και να συνάπτει επιχειρηματικά δάνεια με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους. Μία πρακτική χρησιμοποίησης στοιχείων εκτός Ισολογισμού είναι και η δημιουργία των λεγόμενων Εταιριών Ειδικού Σκοπού. Η ίδρυση αυτών των εταιριών από τις μητρικές αποσκοπεί συνήθως στη μείωση του χρηματοοικονομικού κινδύνου τους από μακροπρόθεσμα έργα στους τομείς των κατασκευών, της έρευνας και της ανάπτυξης. Με αυτή τη μέθοδο, οι Εταιρίες Ειδικού Σκοπού αναλαμβάνουν τον κίνδυνο και η μητρική εταιρία, κατέχοντας λιγότερο του 50% των μετοχών, δεν εμφανίζει στις ενοποιημένες καταστάσεις την συμμετοχή της σε αυτές και τα αποτελέσματά τους. Πιο απλή περίπτωση χρησιμοποίησης των Εταιριών Ειδικού Σκοπού είναι η μεταβίβαση σε αυτές από την μητρική εταιρία πάγιων στοιχείων και του υψηλού δανεισμού για την αγορά τους. Έτσι, η μητρική εταιρία εμφανίζεται να έχει υψηλότερο δείκτη ρευστότητας λόγω της πώλησης του παγίου,

αλλά και λιγότερα έξοδα καθώς αποφεύγει τις αποσβέσεις που συνεπάγεται η διατήρηση του παγίου. Στη συνέχεια, η μητρική εταιρία μπορεί να μισθώσει το πάγιο με τη μορφή λειτουργικής μίσθωσης συνεχίζοντας έτσι να μην εμφανίζει στον ισολογισμό την αξία του παγίου αλλά και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη μίσθωση. Αποτέλεσμα μιας τέτοιας πρακτικής είναι η τεχνητή διόγκωση των κερδών και των εσόδων και η μείωση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων σε βαθμό που να καθίσταται η εταιρία στα μάτια των εξωτερικών χρηστών των οικονομικών καταστάσεων ως χρηματοοικονομικά αξιόπιστη με περιορισμένο κίνδυνο και υψηλούς ρυθμούς ρευστότητας και κερδοφορίας.

Ενσώματα πάγια: Ένας από τους τρόπους που μπορεί κάποιος να επηρεάσει τα αποτελέσματα χρήσης είναι η διενέργεια ή μη των αποσβέσεων. Έτσι επηρεάζεται η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, ως προς τα κέρδη, και ο ισολογισμός, ως προς τα πάγια, και κατά συνέπεια επηρεάζεται ολόκληρο το Ενεργητικό.

Όσον αφορά στις αποσβέσεις, αν η επιχείρηση θελήσει να παρουσιάσει σε μια χρονιά αυξημένα κέρδη, τότε είτε δε θα διενεργήσει καθόλου αποσβέσεις, είτε θα χρησιμοποιήσει μειωμένους συντελεστές αποσβέσεων. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το Π.Δ. 100/5-5-1998, αν η επιχείρηση δεν διενεργήσει αποσβέσεις, τότε θεωρείται πως τις χάνει. Δηλαδή, δεν μπορεί την επόμενη χρήση ή σε κάποια από τις επόμενες χρήσεις να διενεργήσει διπλάσιες αποσβέσεις.

Οι τρόποι με τους οποίους μια επιχείρηση δύναται να παρουσιάσει αυξημένες τις αποσβέσεις της κατά τη διάρκεια μιας χρήσης (προκειμένου να εμφανίσει μικρότερα κέρδη από τα πραγματικά) είναι αρκετοί. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή αυξημένων συντελεστών αποσβέσεων, παρόλο που έτσι παραβιάζεται ο σχετικός νόμος του κράτους ή η εμφάνιση αγορασθέντων επίπλων και σκευών σε

τιμολόγια των €600 ακόμη κι αν η αγοραστική τους αξία είναι μεγαλύτερη (το γνωστό «σπάσιμο τιμολογίων»). Αυτό γίνεται επίσης προς εκμετάλλευση της παραγράφου 6 του άρθρου 1 του Π.Δ. 100/1998 όπως αυτό αναθεωρήθηκε από το Π.Δ. 299/2003 και ορίζει ότι: «πάγια περιουσιακά στοιχεία η αξία κτήσης έκαστου των οποίων είναι μέχρι εξακόσια (600) € δύνανται να αποσβένονται εξ' ολοκλήρου, δηλαδή κατά ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%), μέσα στη διαχειριστική χρήση κατά την οποία χρησιμοποιήθηκαν ή τέθηκαν σε λειτουργία για πρώτη φορά.»

Παράδειγμα:

Εάν η συνολική αξία αγοράς των επίπλων είναι €2.400, μπορεί να αποσβεσθεί όλο το ποσό στην ίδια χρήση εμφανίζοντας 4 τιμολόγια των €600 το καθένα. Συγκεκριμένα, αν παρουσιαστεί ένα τιμολόγιο αξίας €2.400 τότε θα αποσβεστεί το 20% της αξίας του (=480) σε κάθε μία από τις 5 χρήσεις. Επίσης, σε κάθε χρήση θα προκύψει φορολογική ελάφρυνση 40%, δηλαδή $480 * 40\% = €192$. Η παρούσα αξία αυτής της φορολογικής ελάφρυνσης των €192 κάθε μιας από τις 5 χρήσεις είναι σαφώς μικρότερη από την φορολογική ελάφρυνση που προκύπτει σε περίπτωση που η επιχείρηση διασπάσει το τιμολόγιο των €2.400 σε τέσσερα ισόποσα τιμολόγια των €600, όπου από την πρώτη κιόλας χρήση θα έχει φορολογική ελάφρυνση $2400 * 40\% = €960$. Μερικές επιχειρήσεις επίσης, ενώ έχουν ήδη ολοκληρώσει την ιδιοκατασκευή ενός παγίου περιουσιακού στοιχείου, δεν μεταφέρουν το λογαριασμό «Πάγια υπό κατασκευή» στον αντίστοιχο λογαριασμό του Παγίου και έτσι δεν είναι υποχρεωμένες να διενεργήσουν αποσβέσεις για αυτό. Έτσι, εμφανίζονται υψηλότερα κέρδη και ωραιοποιείται η συνολική εικόνα του ισολογισμού τους.

Άλλες επιχειρήσεις μεταφέρουν τα δεδουλευμένα έξοδα χρήσεως στο λογαριασμό 16 του παγίου ενεργητικού, παραβιάζοντας τις λογιστικές αρχές του δεδουλευμένου εξόδου αλλά και της αρχής της αυτοτέλειας

των χρήσεων. Η εν λόγω μεταφορά αποσκοπεί στην εμφάνιση αυξημένων κερδών.

Τέλος, ορισμένες επιχειρήσεις μεταφέρουν τους τόκους - έξοδα της χρήσεως στο κόστος προϊόντος και όχι στο κόστος περιόδου, όπως άλλωστε ορίζει ο νόμος.

Έτσι, βελτιώνουν την χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, εμφανίζοντας υψηλότερα κέρδη, γιατί όπως είναι γνωστό κόστος προϊόντος είναι το κόστος που ενσωματώνεται στο προϊόν, αποθεματοποιείται και επιβαρύνει το αποτέλεσμα χρήσεως μόνο όταν πουληθεί. Ενώ, κόστος περιόδου είναι το κόστος που επιβαρύνει εξ' αρχής τα αποτελέσματα χρήσεως. Αντιθέτως, αν θέλουμε να εμφανίσουμε μειωμένα κέρδη, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ως έξοδο κάποιο κόστος προϊόντος όπως παραδείγματος χάρη το μισθό του φύλακα.

Άυλα ή ασώματα πάγια: Σύμφωνα με το νόμο, τα ασώματα πάγια στοιχεία αποσβένονται είτε εφάπαξ σε μία χρήση είτε ισόποσα σε 2, 3 ή 5 έτη. Οι επιχειρήσεις που προχωρούν σε χειραγώγηση των κερδών τους, συχνά παραβαίνουν το νόμο και προσαρμόζουν το χρόνο απόσβεσης προς το συμφέρον τους. Έτσι, εάν για παράδειγμα ένα άυλο στοιχείο του ενεργητικού αποσβεστεί σε 5 έτη αντί σε μία μόνο χρήση, τότε θα ωραιοποιηθεί η Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.

Επιπλέον, λόγω του ότι στα άυλα περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται οι άδειες ευρεσιτεχνίας, η φήμη ή υπεραξία της εταιρίας, η εμπιστοσύνη των πελατών προς τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που παρέχει, η αξία των οποίων δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, η μέθοδος καταγραφής τους στον ισολογισμό βρίσκεται στη διακριτική ευχέρεια των στελεχών της ίδιας της επιχείρησης. Έτσι, υπάρχει και εδώ πρόσφορο έδαφος για παραποίηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων.

Κεφαλαιοποίηση εξόδων: Ένας άλλος τρόπος αλλοίωσης του πραγματικού οικονομικού αποτελέσματος μιας εταιρίας προέρχεται από την αλόγιστη κεφαλαιοποίηση εξόδων που δεν πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια κεφαλαιοποίησης. Πρόκειται στην ουσία για κάποια λειτουργικά έξοδα, τα οποία αντί να εξοδοποιηθούν και να απεικονισθούν στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσεως, μεταφέρονται τελικά στον ισολογισμό ως δαπάνες πολυετούς απόσβεσης. Και σε αυτήν την περίπτωση, η κεφαλαιοποίηση των εξόδων γίνεται με υποκειμενικό τρόπο και αξιοποιεί την ευελιξία που παρέχουν τα λογιστικά πρότυπα.

A. Για τη βελτίωση του αποτελέσματος χρήσεως και του ισολογισμού μέσω των εμπορευμάτων ακολουθούνται οι εξής προακτικές:

ι) Αποτίμηση πεπαλαιωμένων εμπορευμάτων στην τιμή κτήσεως: Μια τακτική των επιχειρήσεων που πρέπει να έχουν υπόψη τους οι ελεγκτές κατά τη διενέργεια του ελέγχου τους είναι η αποτίμηση των πεπαλαιωμένων εμπορευμάτων στην τιμή κτήσεως και όχι στην μικρότερη πλέον τιμή πωλήσεώς τους. Με τον τρόπο αυτό, οι επιχειρήσεις δεν εμφανίζουν ζημίες που έχουν πραγματοποιηθεί και παρουσιάζουν βελτιωμένο αποτέλεσμα, βελτιώνοντας παράλληλα και την εμφάνιση του ισολογισμού τους με την παρουσίαση ενός τελικού αποθέματος το οποίο είναι μεγαλύτερο από ότι είναι στην πραγματικότητα.

ιι) Αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων

Εναλλακτικά, οι επιχειρήσεις μπορούν να προβούν στην αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων τους, π.χ. από LIFO σε FIFO, σε προϊόντα όπου παρατηρείται αύξηση της τιμής. Μπροστά στον κίνδυνο εφαρμογής τέτοιων τακτικών, οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και τυχόν παρατυπίες των επιχειρήσεων θα πρέπει να καταγραφούν στις παρατηρήσεις τους, οι οποίοι και θα εξετάσουν τις εν λόγω χρηματοοικονομικές καταστάσεις

για την εύρεση τέτοιων τυχόν «τεχνασμάτων». Σε περίπτωση, που νόμιμα η επιχείρηση έχει πάρει σχετική άδεια για την αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων της, τότε ο ορκωτός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναγράψει στο πιστοποιητικό του τις επιπτώσεις που επιφέρει αυτή η αλλαγή.

ιι) Αποτίμηση των αποθεμάτων της επιχείρησης στην τελευταία τιμή αγοράς

Υπάρχουν περιπτώσεις επιχειρήσεων οι οποίες παρουσιάζουν την αποτίμηση των αποθεμάτων στην τελευταία τιμή αγοράς τους. Έτσι, αυτές οι επιχειρήσεις, οι οποίες κυρίως είναι οι μικρές, επιτυγχάνουν να αυξήσουν τα ποσά στον ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσεώς τους, αφού εμφανίζουν τελικό απόθεμα εμπορευμάτων μεγαλύτερο από το πραγματικό. Τέτοιες πρακτικές θα πρέπει να εφιστούν ιδιαίτερος την προσοχή των ορκωτών ελεγκτών.

ιγ) Άλλες πρακτικές αλλοίωσης των αποτελεσμάτων

Σημειώνουμε ότι υπάρχουν και άλλες πρακτικές αλλοίωσης των αποτελεσμάτων τις οποίες οι ορκωτοί θα πρέπει να έχουν υπόψη τους κατά την εκτέλεση του έργου τους, όπως είναι η εικονική ποσοτική αύξηση της απογραφής μιας επιχείρησης (του τελικού αποθέματός της), η εμφάνιση εικονικών πωλήσεων σε συγγενείς επιχειρήσεις ή και σε ανύπαρκτες οικονομικές οντότητες, καθώς και η εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ δύο ομοειδών επιχειρήσεων.

Παράδειγμα:

Έστω οι επιχειρήσεις Α και Β, όπου η Α έχει αγοράσει για €100 το εμπόρευμα Π και το πουλάει στην τιμή των €150 στην Β, και η Β έχει αγοράσει για €110 το ίδιο εμπόρευμα Π και το πουλάει για €150 στην Α. Η Α, με τον τρόπο αυτό εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €50 (=150-100) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €100, αυξημένο κατά

€50. Οπότε, κατά €50 εμφανίζεται αυξημένος τόσο ο ισολογισμός όσο και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Ομοίως η Β, εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €40 (=150-110) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €110, αυξημένο κατά €40. Οπότε κατά €40 εμφανίζεται αυξημένος και ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

Τέλος, οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να έχουν ιδιαίτερα επικεντρωμένη την προσοχή τους α) σε παραποιήσεις στις οποίες μπορούν να προβούν οι επιχειρήσεις με την παρουσίαση των προκαταβολών πωλήσεων, ως πωλήσεων της χρήσης, β) σε υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεων, διότι η εταιρία μπορεί να δεχτεί να υποστεί αυτό το χρηματικό τίμημα παρά το γεγονός ότι αυτό θα σημαίνει και καταβολή μεγαλύτερου φόρου εισοδήματος, γιατί η πληρωμή ενός ποσού μπορεί να υπολείπεται σε σημασία και σπουδαιότητα ενός άλλου σκοπού της επιχείρησης, γ) σε παράλειψη εμφάνισης ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα που έχουν καταστραφεί για διάφορους λόγους, ή δ) σε επιβάρυνση του λογαριασμού "Κόστος Παραγωγής" με έξοδα πωλήσεων (π.χ. προμήθειες αντιπροσώπων), χρηματοοικονομικά (τόκοι κ.α.) ή έξοδα αδράνειας (έξοδα δηλαδή που αφορούν σε διακοπές λειτουργίας και θα έπρεπε κανονικά να βαρύνουν τα Αποτελέσματα Χρήσης) με άμεσο αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής, την αύξηση του κόστους αποθεμάτων με αντίστοιχη αύξηση του αποτελέσματος.

Β. Για την υποβάθμιση του αποτελέσματος χρήσεως και του ισολογισμού μέσω των εμπορευμάτων ακολουθούνται οι εξής πρακτικές:

Οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και σε πρακτικές που ακολουθούν οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες επιλέγουν χειρότερηση των οικονομικών τους καταστάσεων για

λόγους κυρίως φορολογικούς ή αυτοχρηματοδότησης καταφεύγοντας σε λύσεις ουσιαστικά αντίθετες από τις προηγούμενες.

Συγκεκριμένα οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να προβούν: α) σε αποτίμηση του τελικού αποθέματος στην εικονικά μικρότερη τιμή πωλήσεώς του, β) σε αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων (π.χ. από LIFO σε FIFO ή σε μέση σταθμική τιμή, για προϊόντα των οποίων η τιμή ανεβαίνει), γ) σε εικονική μείωση του τελικού αποθέματος ή της απογραφής, δ) σε εικονικές αγορές διαφόρων εμπορευμάτων από συγγενείς επιχειρήσεις (με αποτέλεσμα, οι επιχειρήσεις να αυξάνουν το κόστος πωληθέντων τους, να παρουσιάζουν μικρότερα κέρδη από τα πραγματικά και συνεπώς, να επιτυγχάνουν και μια φορολογική αποταμίευση η οποία και χρησιμοποιείται στη συνέχεια για την εσωτερική τους ανάπτυξη), ε) σε παράλειψη έκδοσης τιμολογίων πώλησης προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών προς το κοινό (αποφεύγοντας με αυτή την τακτική τόσο την καταβολή του ΦΠΑ όσο και του φόρου εισοδήματος), και στ) σε σκόπιμη καθυστέρηση της έκδοσης τιμολογίων πώλησης εμπορευμάτων στο τέλος της χρήσης προκειμένου να γίνει μεταφορά και εμφάνιση των πωλήσεων αυτών στην επόμενη χρονιά. και τέλος, ζ) στη χρησιμοποίηση του κινήτρου λογισμού 1%-2% επί των πωλήσεων άνευ παραστατικών από τις εξαγωγικές και τις τουριστικές επιχειρήσεις και εμφάνιση αυτού του ποσού ως εξόδου της εν λόγω χρήσεως, με παράλληλη αποφυγή καταβολής του αντίστοιχου φόρου.

Πελάτες - Απαιτήσεις - Γραμμάτια Εισπρακτέα: Οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να εμφανιστούν ωραιωποιημένες αρχικά μέσω της μη διενέργειας των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις ή ακόμα και με τη διενέργεια μειωμένου συντελεστή προβλέψεων για τις απαιτήσεις αυτές. Σύμφωνα με τον Ν. 2238/1994, οι επιχειρήσεις μπορούν, εάν θέλουν, να διενεργήσουν προβλέψεις 50% για επισφαλείς απαιτήσεις. Δεν μπορούν όμως να προχωρήσουν σε

σωρευτική απόσβεση των πελατών οι οποίοι αδυνατούν να εξοφλήσουν τα χρέη τους, εάν προηγουμένως δεν έχουν πραγματοποιήσει προβλέψεις για το σκοπό αυτό.

Παρόμοια, μπορεί να μη γίνεται μεταφορά των πελατών μιας επιχείρησης στους επισφαλείς πελάτες, όταν πια έχει διενεργηθεί πρόβλεψη κατά τις προηγούμενες χρήσεις. Έτσι, βελτιώνεται ο ισολογισμός και πιο συγκεκριμένα η ποιότητα του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Μια άλλη ακολουθούμενη τακτική των επιχειρήσεων που στοχεύει στην αλλοίωση του αποτελέσματος, έχει να κάνει με το λογαριασμό 33.98 του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου «Επίδικες Απαιτήσεις κατά Ελληνικού Δημοσίου». Πιο συγκεκριμένα, ο λογαριασμός αυτός χρησιμοποιείται ως εξής: όταν ο υπάλληλος της εφορίας (ύστερα από έλεγχο) ανακαλύψει μη καταχωρημένες πωλήσεις της επιχείρησης, της επιβάλλει όπως είναι λογικό κάποιο χρηματικό πρόστιμο. Η επιχείρηση, όμως, αν και πληρώνει το ποσό αυτό με αντίστοιχη μείωση του λογαριασμού «Ταμείο» (πίστωση), χρεώνει το λογαριασμό 33.98 με την αιτιολογία ότι όλο το ποσό ή μέρος αυτού θα το διεκδικήσει δικαστικώς και μάλλον θα δικαιωθεί. Έτσι, κατορθώνει να βελτιώσει το κυκλοφορούν ενεργητικό και κατά συνέπεια, τον ισολογισμό. Κατά συνέπεια, οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να είναι και πάλι ιδιαίτερα προσεκτικοί.

Ένας άλλος χειρισμός των επιχειρήσεων που πρέπει να μην διαφεύγει της προσοχής των ορκωτών ελεγκτών είναι η εικονική μεταφορά μακροπρόθεσμων απαιτήσεων στις βραχυπρόθεσμες. Στην περίπτωση αυτή, ο ισολογισμός βελτιώνεται ποιοτικά, όπως και οι αριθμοδείκτες ρευστότητας, ενώ ο δείκτης αποδοτικότητας δεν μεταβάλλεται.

Εναλλακτικά, ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται από τους ορκωτούς κατά τους διενεργούμενους ελέγχους τους για την αποφυγή αποτίμησης των απαιτήσεων σε ξένο νόμισμα που δημιουργούν ζημιές για την επιχείρηση και απόκρυψη των ζημιών αυτών, καθώς και ο

διαχωρισμός των τόκων σε δεδουλευμένους και μη. Συγκεκριμένα, καθώς οι επιχειρήσεις προχωρούν στον παραπάνω διαχωρισμό, θεωρούν ένα μόνο μέρος των τόκων αυτών να βαρύνει την εκάστοτε χρήση και συνεπώς αυξάνουν τα κέρδη τους κατά το υπόλοιπο ποσό που μεταφέρεται στην επόμενη χρήση. Ωστόσο, η πράξη αυτή καταστρατηγεί τη βασική αρχή της συνέπειας στην εφαρμογή των λογιστικών μεθόδων, σύμφωνα με την οποία: «οι μέθοδοι, κανόνες και αρχές που εφαρμόζονται από χρήση σε χρήση από μια επιχείρηση θα πρέπει να είναι οι ίδιες, γιατί αν δεν συμβαίνει αυτό, τότε οι πληροφορίες που περιέχονται σε χρονολογικές σειρές δε θα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από τους χρήστες, δεδομένου ότι τα μεγέθη δε θα είναι συγκρίσιμα.» Αντιστρόφως, υποβάθμιση του αποτελέσματος και του Ισολογισμού γίνεται α) με διενέργεια προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις, παρά τη συνήθη τακτική των επιχειρήσεων, β) με παράλειψη αποτίμησης απαιτήσεων σε ξένο νόμισμα οι οποίες δημιουργούν κέρδη για την επιχείρηση (Στην περίπτωση αυτή, τα κέρδη διατηρούνται κρυφά και συνεπώς, η χρηματοοικονομική κατάσταση των Αποτελεσμάτων Χρήσης διαμορφώνεται στο επιθυμητό ύψος.), ή γ) με αποφυγή διαχωρισμού των τόκων σε δεδουλευμένους και μη, επιβαρύνοντας τη χρήση με το σύνολο των τόκων και παρουσιάζοντας τα κέρδη μικρότερα.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι ορκωτοί ελεγκτές θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στον ο λογαριασμό «Συμμετοχές σε Επιχειρήσεις» ο οποίος περιλαμβάνει μετοχές θυγατρικών ή συγγενών εταιριών. Κατά κανόνα, οι επιχειρήσεις που θέλουν να παραποιήσουν τα αποτελέσματά τους εμφανίζουν τις μετοχές αυτές στην αξία κτήσης τους και όχι στην αντίστοιχη χρηματιστηριακή (για όσες είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο), ή την πραγματική αξία, στο τέλος κάθε οικονομικής χρήσεως. Κατά συνέπεια, η πρακτική αυτή καταλήγει στο να μην περιλαμβάνονται στα Αποτελέσματα Χρήσεως τα

κέρδη ή οι ζημίες από την υπερτίμηση ή την υποτίμηση της αξίας των συμμετοχών ή των χρεογράφων.

Τέλος, ένα ακόμα τέχνασμα διόγκωσης των εσόδων και των κερδών το οποίο θα πρέπει να προσελκύει την προσοχή των ορκωτών είναι η αναγνώριση κάποιων εσόδων πριν από την πραγματοποίησή τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι λογιστές εκμεταλλεύονται την ευελιξία που παρέχουν τα λογιστικά πρότυπα σε σχέση με το χρόνο αναγνώρισης των εσόδων και με την κατάλληλη λογιστική επιλογή, παρουσιάζεται μια πλασματική αύξηση των εσόδων.

Από τις παραπάνω περιπτώσεις παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, παρατηρούμε ότι οι τρόποι με τους οποίους η επιχείρηση μπορεί να διαστρεβλώσει την εικόνα των οικονομικών της καταστάσεων και να παραπλανήσει τους χρήστες των καταστάσεων αυτών είναι πολλοί και ποικίλουν. Υπό αυτές τις συνθήκες, γίνεται αντιληπτό το πολύπλευρο έργο των ορκωτών ελεγκτών οι οποίοι εκτός από την αριθμητική επαλήθευση των ποσών που εμφανίζουν οι λογαριασμοί έχουν να επιβεβαιώσουν και την αληθοφάνειά τους προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της συγκεκριμένης εργασίας επικεντρώνεται στο επάγγελμα του ορκωτού ελεγκτή και τις ευθύνες δικαιοδοσίας του.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατέθηκαν πληροφορίες σχετικά με τη φύση του ελεγκτικού κλάδου και την εξελικτική του πορεία στη διάρκεια του χρόνου.

Η έρευνα συνεχίστηκε με την παράθεση των διαδικασιών διενέργειας του ελέγχου, με στόχο να κάνουν πιο εμφανή στον αναγνώστη τον τρόπο με τον οποίο εκτελείται η όλη διαδικασία.

Στη συνέχεια της έρευνας, παρουσιάστηκαν οι ευθύνες ενός ορκωτού ελεγκτή οι οποίες προκύπτουν από τη διενέργεια του ελέγχου του, πώς δομείται το σχέδιο εργασίας του καθώς και οι δυνατότητες του ελεγκτή να διατυπώσει έκθεση γνώμης ανάλογη των ευρημάτων του.

Επιπλέον, παρατίθενται πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση των ορκωτών ελεγκτών, τις σχέσεις τους με τους πελάτες τους και τους εξωγενείς φορείς με τους οποίους πιθανόν να συνεργάζεται ο ελεγκτής για την καλύτερη εκτέλεση του έργου τους.

Η εργασία ολοκληρώνεται με την ανάλυση του φαινομένου της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων από τις εκάστοτε ελεγχόμενες επιχειρήσεις και την εγρήγορση των ελεγκτών κατά τη διάρκεια του ελέγχου τους ώστε να αντιμετωπίσουν εγκαίρως τις τυχόν προκύπτουσες και απρόβλεπτες καταστάσεις.

Κλείνοντας καταλήγουμε στην σπουδαιότητα του έργου του ελεγκτή και στην ευθύνη που καλείται κάθε φορά αυτός να επωμιστεί προς την ορθή διεκπεραίωση του έργου του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

2. Παράδειγμα παραποίησης των οικονομικών στοιχείων: Η περίπτωση της Parmalat

Η εταιρεία Parmalat ιδρύθηκε το 1961 από τον Calisto Tanzi και αποτέλεσε μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες τροφίμων, με ειδίκευση στα γαλακτοκομικά προϊόντα τα οποία βασίζονται σε μια καινοτόμο τεχνολογία παστερίωσης. Μέχρι το 1970 η ιταλική νομοθεσία εμπόδιζε την επέκταση της εταιρείας. Οι αλλαγές στη νομοθεσία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, έφεραν την εδραίωση της εταιρείας στην αγορά της Ιταλίας. Αυτή ήταν ακριβώς η στιγμή όπου η επιχείρηση διαμόρφωσε την επιχειρηματική πολιτική της: αγόραζε επιχειρήσεις, που βρίσκονταν σε δεινή οικονομική θέση κυρίως, σε πολύ χαμηλή τιμή και τις οποίες συγχώνευε γρήγορα στον όμιλο θέτοντας όλα τα προϊόντα τους υπό το όνομα της δικής της φίρμας. Αυτή η στρατηγική λειτούργησε αρκετά καλά για την Parmalat, ενώ αναπτύσσοντας ταυτόχρονα τις τεχνολογικές και διαφημιστικές μεθόδους της κατάφερε να αυξήσει κατά πολύ το μερίδιό της στην αγορά.

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980 είχε καταφέρει να γίνει η όγδοη μεγαλύτερη βιομηχανία τροφίμων της Ιταλίας, ενώ κατείχε την πρωτιά στην αγορά γαλακτοκομικών προϊόντων με 25%. Τα τελευταία χρόνια όμως της δεκαετίας αυτής, βρέθηκε σε κρίση, αφού η οικονομική πολιτική της στηριζόταν σε τραπεζικά δάνεια χρηματοδότησης. Η δημοσίευση το 1990 για αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου, αποτέλεσε ορόσημο στην ιστορία της Parmalat, καθώς με αυτό τον τρόπο άνοιξε η πόρτα για την επιχείρηση να επιτύχει επιχορηγήσεις από εξωτερικούς παράγοντες ώστε να τις αξιοποιήσει

στη διεθνή αγορά ομολόγων και να μπορέσει να επεκταθεί διεθνώς με τη δημιουργία όσο το δυνατόν περισσότερων θυγατρικών.

Αυτή η επιθετική πολιτική που ακολουθούσε η επιχείρηση με την απόκτηση άλλων εταιρειών είχε διπλό αποτέλεσμα. Πρώτον, μεταμόρφωσε την Parmalat σε μία παγκόσμια δύναμη, αφού αποτελούσε μία κοινοπραξία επιχειρήσεων με 136 θυγατρικές εταιρείες και 120 εργοστάσια σε περισσότερες από 30 χώρες, τα οποία απασχολούσαν πάνω από 36.000 εργαζόμενους. Δεύτερον, οι πολλές αποκτήσεις της έκαναν πολύ δύσκολο τον έλεγχο για την εκτίμηση των πραγματικών κερδών του ομίλου. Παρόλο που οι επενδυτές ανησυχούσαν για τις ασαφείς οικονομικές καταστάσεις του ομίλου Parmalat και τα πολλά χρέη, η ικανότητα της επιχείρησης να αναπτύσσει ταχέως τα κέρδη της, κατεύναζε τις ανησυχίες αυτές.

Το 1999 οι επενδυτές άρχισαν να αναρωτιούνται για τα αίτια για τα οποία η Parmalat, ενώ παρουσίαζε πλεόνασμα ρευστών, ταυτόχρονα προέβαινε στην έκδοση ομολόγων. Κατά τη διάρκεια των πρώτων 9 μηνών του 2003, ο όμιλος θα εκδώσει ομόλογα αξίας 1 δισεκατομμυρίου ευρώ, αυξάνοντας το συνολικό χρέος του στα 6 δισεκατομμύρια ευρώ. Τελικά, οι φόβοι των επενδυτών επιβεβαιώθηκαν, όταν στις 8 Δεκεμβρίου του 2003 αποκαλύφθηκε ότι απέτυχε να ρευστοποιήσει 500 εκατομμύρια ευρώ που είχαν επενδυθεί, ενώ παράλληλα παρουσίαζε δυσκολίες στην πληρωμή 150 εκατομμυρίων ευρώ ενός ομολόγου. Τέλος, στις 24 Δεκεμβρίου του 2003, ανακοινώθηκε η πτώχευση της Parmalat.

(Πηγή: Ζοπουνίδης Κων/νος, Σώχος Παύλος, Γαγάνης Χρυσοβαλάντης, 2006)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Νίκος Γ. Δήμου, «Ελεγκτική 1 Βασικές αρχές Γενικής και Τραπεζικής Ελεγκτικής», Εκδόσεις “ΕΛΛΗΝ”
2. WALTER B. MEIGS, E. JOHN LARSEN, ROBERT F. MEIGS, «ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ», Εκδόσεις Παπαζήση, Μετάφραση Θ. Διαμαντόπουλος και Ι.Ταλαρούγκας
3. Βασίλειος Ι. Λουμιώτης (Ορκωτός Ελεγκτής-Λογιστής, μέλος ΣΟΛ αε), «ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ», Έκδοση 3η 2007
4. Κάντζος Κωνσταντίνος, Χονδράκη Αθηνά, «ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ-ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ Β' Έκδοση», Εκδόσεις Σταμούλη
5. Παπαδάτου Θεοδώρα, «ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΕ», Εκδόσεις ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΕΚΔ.ΑΕ.
6. Καραμάνης Κωνσταντίνος, «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ», Εκδόσεις ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
7. Παπαστάθης Παντελής, «Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ τ.Α+Β (Internal Audit) ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ», Εκδόσεις Παπαστάθης Παντελής
8. Μπάλης Θεοχάρης ΑΘ. , «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ», Εκδόσεις Μπάλης ΑΘ. Θεοχάρης

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. <http://finance.in.gr/>
2. <http://et.diavgeia.gov.gr/f/sotiria/find/eia:21>
3. http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%C5%CB%CB%C7%CD%C9%CA%C1+%DO%C5%D4%D1%C5%CB%C1%C9%C1+%C1%C5
4. http://www.express.gr/misc/legal/1003oz_200804141003.php3?what=comp_name&keimeno=%C1%C8%C7%CD%C1%DA%CA%C7+%C6%D5%C8%CF%D0%CF%C9%C9%C1&submit=%A0%A0%C1%ED%E1%E6%DE%F4%E7%F3%E7%A0%A0
5. <http://www.soel.gr/el/>